

DEFINITIEF ONTWERP

Omgevingsprogramma Warmtetransitie

2024-2030

20 maart 2024

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Van pionieren naar opschalen in de warmtetransitie	7
1.2 Rol van de gemeente in de energietransitie	7
2 Conclusie Warmtevisie en (tussen)herijking van de koers.	8
2.1 Gemeentebrede contingenten aanpak	9
2.2 Herijking warmtevisie en - omgevingsprogramma in 2026	10
2.3 Wat doet de gemeente nu al om de warmtetransitie te versnellen?	10
3 Opzet en het proces van het opstellen van dit Omgevingsprogramma Warmtetransitie	11
3.1 Opzet	11
3.2 Het proces: ambtelijk en met externe belanghebbenden	11
4 Gemeentelijke doelstellingen warmtetransitie gebouwde omgeving tot 2030	12
4.1 Aardgasverbruik gebouwde omgeving door woningen het hoogst	12
4.2 Focus omgevingsprogramma: de doelstellingen voor woningen	14
4.2.1 Gemeentelijke aardgasreductiedoelen voor woningen	14
4.2.2 Doelen Nationaal Isolatieprogramma voor woningen	15
4.2.3 Gemeentelijke doelen woningen vertaald naar resultaten	16
4.2.4 Wat is er nodig om de doelen te halen?	18
4.3 De doelstellingen voor bedrijven en gemeentelijk vastgoed	18
4.3.1 Bedrijven	18
4.3.2 Gemeentelijk vastgoed	18
5 De Negen Actielijnen van het Omgevingsprogramma	20
5.1 Doelgroepgerichte en gebiedsgerichte aanpak	20
5.2 Actielijn 1: Grondgebonden koopwoningen met extra aandacht voor slecht scorende energielabels.	21
5.2.1 Ontwikkelen en uitvoeren Lokale Aanpak Isolatie Koopwoningen voor koopwoningen met slecht scorende energielabels.	21
5.2.2 Collectieve advies- en inkoopactie voor grondgebonden koopwoningen	21
5.2.3 Activeringscampagne (zie ook 5.11.2.1)	22
5.2.4 Financiële ontzorging woningeigenaar	22
5.2.5 Inzet Energiecoaches	23
5.3 Actielijn 2: Aanpak Energiearmoede	24
5.3.1 Stimuleren (kleine) energiebesparende maatregelen:	25
5.3.2 Energiecoaches	25
5.3.3 Inzet energiearmoede middelen voor lokale isolatiesubsidie	25
5.3.4 Samenwerking met woningcorporaties	25

5.4	<i>Actielijn 3: Monumenten en beschermd stadsgezicht</i>	26
5.5	<i>Actielijn 4: Vereniging van Eigenaren (VvE)</i>	29
5.6	<i>Actielijn 5: Woningcorporaties</i>	30
5.6.1	Opgave woningcorporaties	31
5.6.2	Acties	32
5.7	<i>Actielijn 6: Particuliere verhuurders.</i>	33
5.8	<i>Actielijn 7: Bedrijven</i>	33
5.8.1	Rolverdeling	33
5.8.2	Wetgeving	34
5.8.3	Servicepunt Energietransitie Bedrijven (SEB)	34
5.9	<i>Actielijn 8: Maatschappelijk Vastgoed</i>	35
5.9.1	Gemeentelijk maatschappelijk vastgoed (124 gebouwen)	36
5.9.2	Overig maatschappelijk vastgoed	37
5.10	<i>Actielijn 9: Gebiedsgerichte aanpak</i>	38
5.10.1	Kleinschalig collectieve warmteoplossingen	39
5.10.2	Netverzwaring en lokale afstemming van vraag en aanbod van energie	39
5.10.3	Aansluiten bij lokale dynamiek, belangen, wensen en mogelijkheden van de kernen en (buiten) gebieden	39
5.10.4	Verkennen van een gebiedsgerichte aanpak	40
5.11	<i>Actielijn 0: Programmamanagement en scheppen randvoorwaarden</i>	41
5.11.1	Programmamanagement	41
5.11.2	Scheppen randvoorwaarden	41
6	Organisatie van het omgevingsprogramma	47
6.1	<i>Planning 2024</i>	47
6.2	<i>Opzet uitvoeringsorganisatie</i>	47
6.3	<i>Meerjarenbegroting omgevingsprogramma</i>	48
6.4	<i>Beschikbare middelen</i>	49

Samenvatting

Sinds de energiecrisis van 2021-2023 is de roep om een rechtvaardige energietransitie, die betaalbaar en zelfs financieel voordelig is voor iedereen, en die ons onafhankelijk(er) maakt van onbetrouwbare regimes, steeds sterker geworden.

In dit omgevingsprogramma gaat het om de rol die de gemeente Krimpenerwaard wil gaan spelen in de Warmtetransitie van woningen en andere gebouwen. Concreet gaat het daarbij om de overgang van het gebruik van aardgas(systemen) voor het verwarmen (incl. warm water en koken) van woningen en gebouwen naar het gebruik van fossielvrije energiesystemen zonder uitstoot van CO₂.

Het omgevingsprogramma Warmtetransitie is een uitwerking van de Warmtevisie uit 2021, In de Warmtevisie zette de gemeente haar koers uit en stelde ze doelen vast voor de Warmtetransitie voor 2030. Dit omgevingsprogramma vertaalt die vastgestelde doelen in te behalen resultaten en in actielijnen per doelgroep.

Conclusie Warmtevisie uit 2021

Bij het opstellen van de Warmtevisie in 2021 zijn verschillende alternatieven voor het verwarmen met aardgas onderzocht: elektrisch verwarmen, warmtenetten, groen gas en waterstof. Geconcludeerd is dat het meest haalbare alternatief voor aardgas tot 2030 de overstap is van een cv-ketel, naar het geheel of gedeeltelijk elektrisch verwarmen door middel van een warmtepomp of een hybride warmtepomp. Tot 2030 heeft de gemeente Krimpenerwaard er daarom voor gekozen om in te zetten op het elektrisch verwarmen van woningen en gebouwen in combinatie met het stimuleren van energiebesparing door isolatie.

Tussen-herijking koers warmtevisie 2023

Dat deze koers van elektrisch verwarmen de juiste is, is bevestigd in een onderzoek dat de gemeente in oktober 2023 heeft laten uitvoeren door een energieadviesbureau.

Gemeentebrede doelstelling en -aanpak

De gemeente heeft er in haar Warmtevisie voor gekozen een besparingsdoelstelling voor de hele gemeente te stellen, i.p.v. één of meerdere wijken in de gemeente in één keer aardgasvrij te maken. Verwacht wordt dat met een gemeente brede aanpak gericht op isolatie en efficiëntere verwarmingssystemen meer aardgas en CO₂ kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken vóór 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt.

Doelstelling en te behalen resultaten voor doelgroep woningen

Het aardgasverbruik voor het verwarmen van woningen (koop en huur) is in 2030 met 30% verminderd t.o.v. 2021. Waarvan 20% door isolatiemaatregelen en 10% door de overstap van cv-ketel naar verwarmen met een (hybride) warmtepomp.

Om deze doelstelling te halen is het nodig dat er tot 2030 jaarlijks zo'n 2.300 isolatiemaatregelen worden uitgevoerd en ca. 500 (hybride) warmtepompen worden geïnstalleerd.

Doelgroepgerichte actielijnen en verkennen van een gebiedsgerichte aanpak

In het omgevingsprogramma zijn 9 actielijnen opgenomen. Voor elke doelgroep één en ook een gebiedsgerichte aanpak:

1. Grondgebonden koopwoningen met extra aandacht voor de slecht scorende energie-labels
2. Aanpak energiearmoede, gericht op huishoudens in huur- en koopwoningen die het zwaarst getroffen worden door de hoge energielasten

3. Monumenten en beschermd stadsgezicht
4. Vereniging van Eigenaren (VvE's)
5. Woningcorporaties
6. Particuliere (ver)huurders, deze actielijn zal na 2025 worden uitgewerkt
7. Bedrijven
8. (Gemeentelijk) maatschappelijk vastgoed
9. Verkennen gebiedsgerichte aanpak

Focus op doelgroep woningen

Het aardgasverbruik in de gebouwde omgeving door woningen is het hoogst. Binnen de doelgroep woningen zijn koopwoningen de grootste groep (grondgebonden en VvE's). Daar valt het meeste impact te halen voor de beoogde aardgasreductie.

Helder verhaal met handelingsperspectief voor iedere doelgroep: de roadmap of routekaart

De gemeente zorgt voor een helder verhaal, een roadmap, voor alle doelgroepen. Doelgroepen worden uitgesplitst naar het duurzaamheidsniveau van de woning/ het gebouw. Per duurzaamheidsniveau wordt aangegeven welke stappen richting aardgasvrij haalbaar zijn (doel) en wat ervoor nodig is in communicatie, proces en financiering om de doelgroep in beweging te krijgen (aanpak).

Verkennen gebiedsgerichte aanpak

De gemeente gaat verkennen of en hoe op gebiedsniveau de warmte/energietransitie versneld kan worden in een participatief en integraal proces met inwoners. Zo ligt het voor de hand om daar waar een kleinschalige collectieve warmte-oplossing de beste oplossing blijkt te zijn, lokaal een participatief proces met inwoners aan te gaan. En ook is een gebiedsgerichte aanpak nodig om de vermogenspiek van het net te verlagen door bijvoorbeeld energieopslag en energie-uitwisseling op lokaal niveau. Bovendien zal het aansluiten bij de lokale dynamiek van de kernen en het meenemen van koppelkansen, naar verwachting bijdragen aan het versnellen van de transitie naar een efficiënt verwarmingssysteem zonder CO₂-uitstoot.

Wat is er nodig om de doelen te halen?

De hierboven genoemde te behalen resultaten zijn nodig maar op dit moment nog niet realistisch. De gemeente is voor het behalen van deze doelstelling afhankelijk van de actiebereidheid van de verschillende doelgroepen en van landelijke sturing. Verder zal een versnellings- en efficiëncyslag moeten plaatsvinden in het verduurzamen van woningen.

Om woningeigenaren te stimuleren te investeren in energiemaatregelen is een financiële tegemoetkoming nodig. Daarbij gaat het om inwoners die het financieel gezien het hardst nodig hebben en om woningen waar de meeste energiebesparing te behalen valt. Met de specifieke uitkeringen van het rijk bedoeld voor deze huishoudens kunnen maar een beperkt aantal woningeigenaren gestimuleerd worden om isolatiemaatregelen te treffen. Tot eind 2026 gaat het in totaal om 724 woningen. Dat betekent dus dat er nog meer financiële middelen nodig zijn om de resterende groep van huishoudens over de streep te trekken/ mee te kunnen laten doen.

1 Inleiding

De gemeente Krimpenerwaard heeft in lijn met het Akkoord van Parijs (2015) en het Nationaal Klimaatakkoord (2019) zich als doel gesteld in 2050 klimaatneutraal en aardgasvrij te zijn.¹ Klimaatneutraal betekent dat de uitstoot van broeikasgassen in 2050 niet hoger is dan wat er vastgelegd wordt, netto is de uitstoot van broeikasgassen nul. Hier kan energiebesparing en de overstap van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energie een belangrijke rol in spelen wat betreft CO₂ reductie. Hier is een energietransitie voor nodig in de volgende sectoren: de gebouwde omgeving, het elektriciteitssysteem, de industrie, de landbouw en in de mobiliteit.²

Door de aardbevingen in Groningen, de energiecrisis met als gevolg de stijging van de energieprijzen en de zichtbare effecten van klimaatverandering, is de overgang naar een duurzame (lokale) energievoorziening in een stroomversnelling gebracht. Om onder de 1,5-2 graden opwarming van de aarde te blijven en, minstens zo belangrijk, de betaalbaarheid en leveringszekerheid van energie veilig te stellen, moeten alle zeilen worden bijgezet. Daarbij is de roep om een rechtvaardige energietransitie, die betaalbaar en financieel voordelig is voor iedereen, steeds sterker geworden.

In dit omgevingsprogramma gaat het om de rol die de gemeente Krimpenerwaard wil gaan spelen in de Warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Doel van het programma is handelingsperspectief te bieden aan de gemeentelijke organisatie door helder te maken wat de gemeente kan doen om bestaande woning- en gebouweigenaren stappen te laten zetten richting een duurzame warmtevoorziening in de gebouwde omgeving.

De overgang van het gebruik van aardgas(systemen) in woningen en gebouwen naar het gebruik van duurzame/fossielvrije energiebronnen en energiesystemen wordt de warmtetransitie genoemd. We hebben het dan over energiegebruik voor het verwarmen van woningen en gebouwen, het maken van warm kraanwater en voor het koken van eten.³

De gemeente Krimpenerwaard telt 12 kernen en circa 24.700 woningen waarvan zo'n 67% koopwoning, 26% sociale huurwoning en 7% particuliere huurwoning (CBS, 2023). Van de woningen is circa 80% eengezinswoningen en 20% appartementen. Het overgrote deel van de woningen staat in de dorpen (circa 88%) (ODMH, 2023). En het overgrote deel van de woningen betreft laagbouw. Ongeveer 10% (circa 2.674) van alle gebouwen in Krimpenerwaard zijn utiliteitsgebouwen (CBS, 2023).

N.B. Energieverbruik voor industriële processen en elektriciteitsopwekking zal mee gaan tellen bij de clusters bedrijven en elektriciteit in het, nog te ontwikkelen, omgevingsprogramma energietransitie van de gemeente.

¹ Warmtevisie Krimpenerwaard 2021

² In 2050 zal de gebouwde omgeving volledig emissievrij moeten zijn. In het landelijke coalitieakkoord 2021 is afgesproken om voor alle sectoren samen in 2030 ten minste 55% CO₂-emissies te verminderen ten opzichte van 1990 en om te programmeren op 60% CO₂-reductie.

³ Bij het bepalen van de scope van het omgevingsprogramma Warmtetransitie is de lijn gevolgd van het landelijke Klimaatakkoord.

Het omgevingsprogramma is een uitwerking van de warmtevisie uit 2021. In de Warmtevisie zette de gemeente haar koers uit en stelde ze doelen vast voor de Warmtetransitie tot 2030. Dit Omgevingsprogramma Warmtetransitie vertaalt die vastgestelde doelen in te behalen resultaten en in actielijnen per doelgroep.

1.1 Van pionieren naar opschalen in de warmtetransitie

Voor de uitvoering van het klimaatbeleid komen er extra taken af op de gemeente, die veel vragen van zowel ambtenaren als bestuurders. Daarom ontvangen gemeenten vanuit het rijk in ieder geval tot 2026 extra middelen voor het de uitvoering van klimaatbeleid. De extra middelen maken het mogelijk om vaart te maken en op te schalen met de realisatie van de klimaatdoelen voor 2030 en 2050.

Met dit programma zorgt de gemeente ervoor dat de beschikbare middelen voor de uitvoering van klimaatbeleid zo efficiënt en gericht mogelijk ingezet worden.

1.2 Rol van de gemeente in de energietransitie

Het is nog zoeken voor gemeenten naar de rol in de energietransitie. Hieronder volgt een opsomming van mogelijke rollen⁴:

- Faciliterend (bijv. marktinitiatieven);
- Activerend (via communicatie);
- Stimulerend (bijv. financiële stimulering);
- Regisserend: o.a. programmamanagement (o.a. dat er focus en ambitie is; zorgen dat er besloten en gedaan wordt; zorgdragen voor het ontstaan van samenwerking; zorgen dat (markt)partijen hun rol goed kunnen invullen); randvoorwaarden scheppen (o.a. dat inwoners onder acceptabele voorwaarden mee kunnen doen).
- Uitvoerend: zelf het goede voorbeeld geven met het gemeentelijk vastgoed;
- Controle en handhaving van wetgeving.

⁴ [De rol van de gemeente binnen de Energietransitie - Euroforum Blog](#)

2 Conclusie Warmtevisie en (tussen)herijking van de koers⁵.

Bij het opstellen van de Warmtevisie in 2021 zijn verschillende alternatieven voor het verwarmen met aardgas onderzocht. Geconcludeerd is dat het meest haalbare alternatief voor aardgas tot 2030 de overstap is van een CV-ketel naar het geheel of gedeeltelijk elektrisch verwarmen door middel van een warmtepomp of een hybride warmtepomp. Tot 2030 heeft de gemeente Krimpenerwaard er daarom voor gekozen om in te zetten op het stimuleren van een (hybride) warmtepomp of een duurzaam alternatief in combinatie met het stimuleren van energiebesparing door isolatie.

Dit heeft te maken met het feit dat de beschikbaarheid van groen gas en waterstof tot 2030 naar verwachting te klein is voor het verwarmen van gebouwen en met de energetische inefficiëntie van waterstof⁶. Bovendien zijn toekomstige ontwikkelingen van het aanbod van deze alternatieven te onzeker om een alternatief voor aardgas te kunnen zijn. Dit is opnieuw bevestigd in het recent gepubliceerde Nationaal Programma Energiesysteem en in een brief van minister de Jonge.^{7 8} In de gebouwde omgeving zal de toepassing van waterstof en groen gas beperkt zijn. Mogelijk biedt het gebruik van waterstof en groen gas lokaal uitkomst voor monumentale of historische panden die niet goed geïsoleerd kunnen of mogen worden en dus op een hogere temperatuur verwarmd moeten worden of voor woningen in het buitengebied die niet zijn aangesloten op het gasnet.

Ook warmtenetten zijn in de gemeente Krimpenerwaard voorlopig niet haalbaar. Dat is een gevolg van het hoge aandeel laagbouwoningen in de gemeente, kleine kernen en de lintbebouwing. Hierdoor zijn de kosten voor de aanleg van een warmtenet omgerekend per woning relatief hoog. Daarnaast speelt het ontbreken van omvangrijke (rest)warmtebronnen in de gemeente een belangrijke rol. In het zuidelijk deel van de gemeente zijn als gevolg van grondwaterbeschermingszones bovendien geen mogelijkheden voor ondergrondse opslag van warmte of het winnen van warmte uit de bodem.

Welk type warmtepomp het meest aantrekkelijk is om te plaatsen in een woning is afhankelijk van de specifieke situatie. De huishoudens die kiezen voor een hybride warmtepomp zullen na 2030 nog een extra stap moeten maken om hun woning daadwerkelijk aardgasvrij te maken. Indien er geen of onvoldoende betaalbaar duurzaam gas beschikbaar komt, zullen woningeigenaren richting 2050 alsnog verder maatregelen moeten treffen om middels elektrische Midden- of Laagtemperatuur warmtepompen of andere aardgasvrije oplossingen, hun woning te verwarmen.

Uit een tussen-herijking uitgevoerd door energieadviesbureau Merosch is de in de warmtevisie uitgezette koers van all-electric bevestigd.

De tussen-herijking geeft ook aan dat het net de komende jaren verzaagd zal moeten worden, niet alleen vanwege de all-electric warmteinfrastructuur (extra vraag), maar ook vanwege de

⁵ Herijking koers warmtetransitie Krimpenerwaard, oktober 2023, Merosch

⁶ Om hetzelfde aantal gebouwen te verwarmen met waterstof zijn 6 keer zoveel windmolens nodig in vergelijking met een warmtepomp. Herijking koers warmtetransitie Krimpenerwaard, okt. 2023, Merosch.

⁷ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/energiesysteem/nationaal-plan-energiesysteem>

⁸ Uit Brief Minister de Jonge aan college van B&W d.d. juli 2023: 'Het is belangrijk om te benadrukken dat waterstof én groen gas, zelfs na 2030, slechts in beperkte mate beschikbaar zullen zijn voor het verwarmen van gebouwen. Mocht u groen gas of waterstof als transitie strategie in uw Transitie Visie Warmte (TVW) hebben opgenomen, dan adviseren wij u dit voornemen waar mogelijk te wijzigen in een andere duurzame bron.'

toename van het aantal laadpalen (vraag en ook opslag) en zon PV panelen (aanbod). Deze toename in vraag en aanbod op het net leidt tot hogere vermogenspieken, omdat de toegenomen vraag en opwek op andere momenten op de dag en in het jaar plaatsvinden. Om deze vermogenspieken te verlagen zijn er verschillende mogelijkheden zoals bijvoorbeeld energieopslag en energie-uitwisseling op gebiedsniveau. De daadwerkelijke netverzwaring wordt pas duidelijk na een uitgebreide doorrekening van de plannen door de netbeheerder.

2.1 Gemeentebrede contingenten aanpak

De gemeente heeft er in haar Warmtevisie voor gekozen een besparingsdoelstelling voor de hele gemeente te stellen, i.p.v. een of meerdere wijken in de gemeente in één keer aardgasvrij te maken. ⁹ **Verwacht wordt dat met een gemeente brede (evt. regionale) aanpak gericht op isolatie en efficiëntere verwarmingssystemen voor 2030 meer aardgas en CO₂ kan worden bespaard dan wanneer enkele wijken voor 2030 volledig aardgasvrij worden gemaakt.**

De opgave wordt gemeente breed, eventueel regionaal en doelgroepgericht opgepakt, zodat vergelijkbare woningen (qua type en bouwjaar) in verschillende gebieden van de gemeente dezelfde benadering krijgen. De benodigde duurzaamheidsoplossing en aanpak hangt immers af van het type woning, het bouwjaar, de gezinssamenstelling en levensfase waarin bewoners zich bevinden. Zo kan een aanpak opgezet worden gericht op een vergelijkbaar contingent aan woningen (zgn. contingentenaanpak¹⁰) aan wie een vergelijkbaar aantrekkelijk aanbod gedaan kan worden.

Door acties te richten op een zo groot mogelijk aantal gelijksoortige woningen in de gemeente is het bereik groter en kan de uitvoering efficiënter. Daarmee gaan de kosten van de uitvoering omlaag. Ook kunnen de acties van de gemeente dan aansluiten bij een groter aantal woningeigenaren die op dat moment goede uitgangspunten kennen om maatregelen te nemen om het aardgasgebruik te verminderen of te beëindigen zoals de beschikbaarheid over financiering of spaargeld en de aanwezigheid van natuurlijke momenten zoals verhuizingen en verbouwingen.

⁹ Jan 2021 is een **Burgerpanel** gevraagd naar mening over warmtetransitie. 628 van 979 inwoners vulden de enquête in. Uitkomsten: -belangrijkste randvoorwaarden voor alternatief voor aardgas: betaalbaarheid; duurzaamheid en dat er keuzevrijheid is. Op de vraag te kiezen tussen 2 opties, koos 58% voor 1. Gemeente brede aanpak gericht op isolatie en energiebesparing en 22% had een voorkeur voor optie 2. Het aardgasvrij maken van geselecteerde wijken.

¹⁰ [Versneld naar klimaatneutrale gebouwde omgeving | TNO](#)

2.2 Herijking warmtevisie en - omgevingsprogramma in 2026

Uiterlijk eind 2026 stellen alle gemeenten hun zgn. Transitie Visie Warmte 2.0 vast. Daarin maken ze een planning voor het aardgasvrij maken van de woningen en gebouwen en geven ze inzicht in de mogelijke warmteopties. In het ontwerp Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (per 1 jan. 2024) wordt deze Transitie Visie wettelijk verankerd als een verplicht programma onder de Omgevingswet. Dat warmteprogramma zal een belangrijke onderbouwing zijn voor de wijziging van het omgevingsplan ten behoeve van de energietransitie in de gebouwde omgeving. In het omgevingsplan wordt dan het gekozen alternatief voor aardgas als warmtebron opgenomen.

Het wetsvoorstel biedt verder de mogelijkheid om in het gemeentelijke omgevingsplan regels te stellen die het gebruik van gas als warmtevoorziening uitsluiten. Omdat alle betrokken partijen, waaronder netbeheerders, woningcorporaties en gebouweigenaren, tijd nodig hebben om zich voor te bereiden op het duurzame alternatief zal in het omgevingsplan een redelijke termijn gesteld moeten worden tussen de aanwijzing van het gebied in het omgevingsplan en het moment dat het gebied daadwerkelijk van het aardgas gaat. Als richtlijn wordt 8 jaar gehanteerd.

2.3 Wat doet de gemeente nu al om de warmtetransitie te versnellen?

In de afgelopen jaren zijn al stappen gezet om de gebouwde omgeving te verduurzamen.

- Zo organiseert de gemeente collectieve advies- en inkoopacties, waardoor mensen met een grondgebonden koopwoning een laagdrempelig aanbod van isolatiemaatregelen en zonnepanelen ontvangen en ontzorgd worden. Dit leidt tot 100-200 opdrachten per actie;
- Ook is er een duurzaamheidslening voor huiseigenaren om energiemaatregelen voor de woning te financieren. Dit heeft tot ruim 100 leningen geleid van in totaal zo'n 1.5 mln. Euro;
- Daarnaast zijn er Energieklussers ingezet met gratis kleine energiebesparende maatregelen en bespaaradvies aan mensen in zowel huur als koopwoningen die het financieel het hardst nodig hebben. Hierdoor zijn i.s.m. woningcorporaties meer dan 1200 mensen geholpen;
- De gemeente heeft 11 VvE's op weg geholpen met een gratis energiescan;
- Zowel mensen met een huur- als koopwoning kunnen gebruik maken van het advies van een energiecoach om hun woning energiezuiniger en comfortabeler te maken;
- Voor alle 6 de buitenbaden in de Krimpenerwaard is in 2022 een adviesrapport opgesteld met verduurzamingsmogelijkheden en de financiële opgave. 2 Stichtingen met in totaal 3 buitenzwembaden hebben een aanvraag gedaan voor de stimuleringslening van de gemeente en zijn aan de slag gegaan met verduurzaming. En er zijn 2 zwembaden die al langer met verduurzamen bezig zijn en zelfstandig de puntjes op de i zetten;
- De gemeente heeft in de zomer van 2023 bij alle voetbalverenigingen de conventionele veldverlichting door ledverlichting vervangen (waar dat nog niet was gebeurd).

Om de doelen uit de warmtetransitie te halen zal nog meer inzet nodig zijn van de gemeente en andere partijen. Dit omgevingsprogramma laat zien wat er nodig is om de doelen uit de Warmtevisie in praktijk te brengen.

3

Opzet en het proces van het opstellen van dit Omgevingsprogramma Warmtetransitie

In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de opzet van dit omgevingsprogramma en het proces van de totstandkoming ervan.

3.1 Opzet

- Hoofdstuk 4: De **doelen** uit de Warmtevisie voor woningen worden vertaald naar te behalen **resultaten**. Omdat in de gebouwde omgeving het aardgasverbruik in woningen het hoogst is, wordt de doelstelling voor deze doelgroep uitgewerkt in te behalen resultaten.
- Hoofdstuk 5 (5.1): Er is gekozen voor een **doelgroepgerichte benadering**. Er zijn verschillende doelgroepen te onderscheiden. De gemeente is voor het behalen van de doelen afhankelijk van de actiebereidheid van deze doelgroepen. Iedere doelgroep vraagt een andere benadering of aanpak.
- Hoofdstuk 5 (5.2-5.11): **Actielijnen** bundelen activiteiten gericht op een bepaalde doelgroep. Met de uitvoering van activiteiten binnen een actielijn worden belangrijke stappen gezet om de gewenste doelen te behalen. Dat is altijd in samenwerking met andere teams binnen de gemeente en met externe partijen. De gemeente kan het niet alleen. Daarbij zal waar wenselijk de aansluiting worden gezocht met bijvoorbeeld ruimtelijke en sociale maatschappelijke opgaven. Gestart is met het opnemen van activiteiten voor de jaren 2024 en 2025. In 2026 zal het programma worden geëvalueerd en bijgestuurd.
- Hoofdstuk 6: Een **organisatieoverzicht** geeft een beeld van de organisatie van de uitvoering van het programma.
- Hoofdstuk 7: In een **meerjarenbegroting** wordt aangegeven wat de activiteiten gaan kosten en hoe de beschikbare middelen voor de warmtetransitie ingezet worden.
- Bijlage met Begroting en planning: Een **globale planning** van 2024 geeft aan het wat en wanneer. Eind 2024 wordt een planning voor 2025 gemaakt.

3.2 Het proces: ambtelijk en met externe belanghebbenden

Een omgevingsprogramma staat of valt met een goede samenwerking, zowel ambtelijk als met externe partijen. Daarom is dit omgevingsprogramma in afstemming met collega's en de volgende externe belanghebbenden opgesteld: Woningcorporatie, Stedin, WaardZaam, de Ondernemerskring Krimpenerwaard, Servicepunt Energietransitie Bedrijven (SEB) en LTO. Daarnaast zijn de Raadswerkgroep Energietransitie, de zgn. Meedenkersgroep van Inwoners, en de Klankbordgroep Jongeren geconsulteerd.

In een **inventarisatie ronde** is in kaart gebracht wat de doelen zijn, welke doelgroepen/actielijnen en welke activiteiten. Hiertoe zijn zowel ambtelijk als met externe belanghebbenden gesprekken gevoerd.

In **twee consultatierondes** zijn collega's en genoemde externe belanghebbenden gevraagd om feedback te geven op concepten van het omgevingsprogramma.

4 Gemeentelijke doelstellingen warmtetransitie gebouwde omgeving tot 2030

In dit hoofdstuk worden de doelen van de landelijke overheid en die van de gemeente Krimpenerwaard benoemd, geprioriteerd en onderbouwd.

In de Krimpenerwaard is het aardgasverbruik in de gebouwde omgeving door woningen het hoogst. Daar kan dus de meeste impact behaald worden. In het nationale Klimaatakkoord is bepaald dat gemeenten de regie krijgen bij het aardgasvrij maken van woningen. Gemeenten krijgen vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) een uitkering (tot in ieder geval 2030) voor het ontwikkelen van een lokale isolatie-aanpak voor koopwoningen. Ook ontvingen gemeenten middelen voor een energie-armoedeaanpak voor koop- en huurwoningen (tot uiterlijk eind 2025 te besteden).

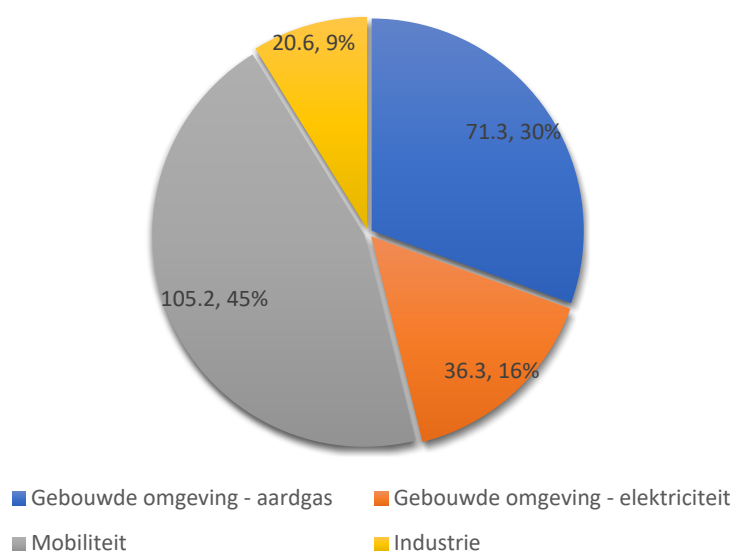
Dat zijn de redenen waarom de gasreductie-doelstelling in dit omgevingsprogramma, net als in de Warmtevisie, is uitgewerkt voor de doelgroep woningen. Hierna wordt een onderbouwing gegeven op die focus op de aardgasreductie bij woningen.

4.1 Aardgasverbruik gebouwde omgeving door woningen het hoogst

Een belangrijke reden voor de focus in de warmtevisie op de aardgasreductie van woningen is dat woningen verreweg het grootste aandeel hebben in het totale energieverbruik in de gebouwde omgeving van de gemeente en het grootste aandeel in het gasgebruik in de gebouwde omgeving. Een gemiddelde bestaande woning gebruikt ongeveer vier keer meer energie voor verwarming in de vorm van aardgas dan voor verlichting en apparaten in de vorm van elektriciteit. Hieronder wordt dit met een aantal grafieken toegelicht. Voor aanvullende informatie in grafieken wordt verwezen naar de bijlage met data en doelen.

Hiernaast is de **CO₂ uitstoot per sector** in de gemeente Krimpenerwaard weergegeven. Te zien is dat de gebouwde omgeving verantwoordelijk is voor 46% van de CO₂ -uitstoot en dat daarvan 30% wordt veroorzaakt door aardgas verbruik in gebouwen.

CO₂-uitstoot per sector,
Krimpenerwaard, 2021 (kton)

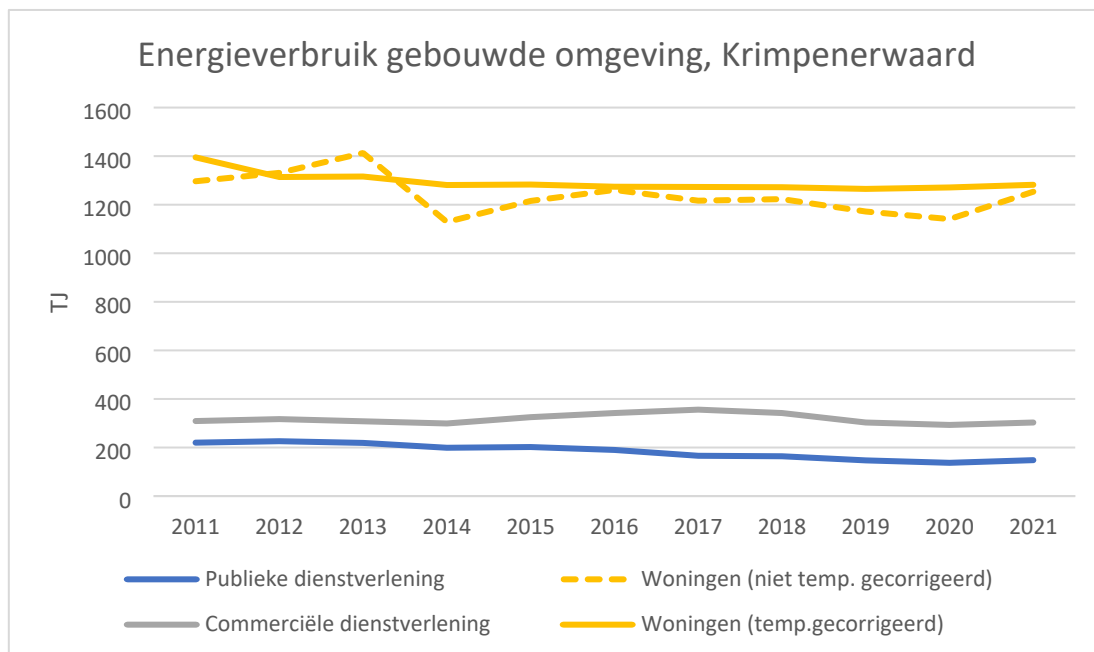
In grafiek 2 is het

Grafiek 1. Bron: Klimaatmonitor, 2023.

Industrie = industriële processen.

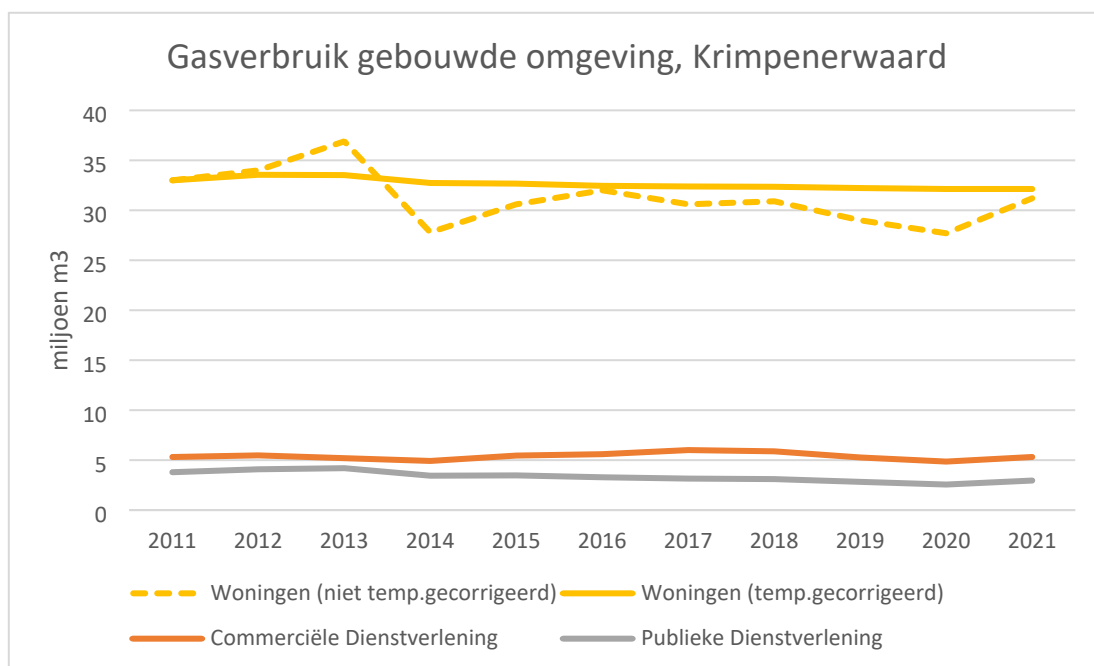
Gebouwde omgeving= woningen + utiliteitsbouw.

energieverbruik in de gebouwen in Krimpenerwaard verdeeld naar **energieverbruik per sector**. Woningen hebben verreweg het grootste aandeel in het energieverbruik in de gebouwde omgeving van de gemeente.

Grafiek 2. Bron: Klimaatmonitor 2023

Het **gasverbruik door woningen**, bedrijven en publieke dienstverlening is in onderstaande grafiek te zien. Te zien is dat veruit het meeste gasgebruik in woningen plaatsvindt.

Grafiek 3. Bron: Klimaatmonitor 2023

4.2 Focus omgevingsprogramma: de doelstellingen voor woningen

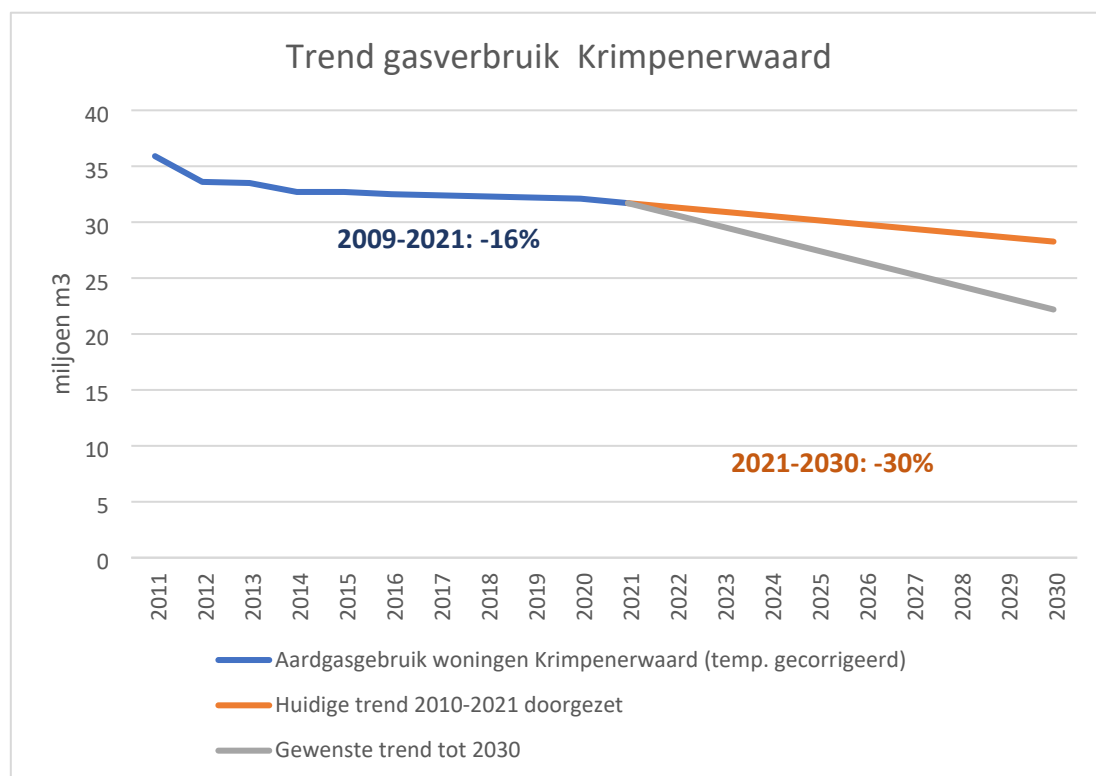
4.2.1 Gemeentelijke aardgasreductiedoelen voor woningen

In de Warmtevisie is de **doelstelling voor de doelgroep woningen** als volgt vastgelegd:

- **Het aardgasverbruik van woningen (koop en huur) in 2030 met 30% verminderen t.o.v. 2021.**

Hieronder is de hierboven genoemde doelstelling voor woningen, zoals vastgesteld in de warmtevisie van de gemeente Krimpenerwaard, verder toegelicht en uitgewerkt.

In 2009 was het aardgasverbruik van woningen 38,4 miljoen m³ aardgas. In 2020 was dat gedaald naar 32,1 miljoen m³ (temperatuur gecorrigeerd) met name door steeds zuinigere Cv-ketels en isolatie. Dat betekent een daling van 6,3 miljoen m³ ofwel 16% in 11 jaar tijd.¹¹ Deze besparing is vergelijkbaar met de landelijke trend van ca. 12% daling tussen 2010 en 2020. **Nu is de ambitie om in 9 jaar tijd in 2030 te komen tot een aardgasreductie van 9,6 miljoen m³ (30%) t.o.v. het gebruik in 2021. Dit betekent een versnelling van de aardgasreductie.** In Nederland is in 2022 een kwart minder gas verbruikt dan in 2021 (bron: CBS, 2023). De cijfers voor 2022 laten daarmee het laagste energieverbruik in 50 jaar zien als gevolg van energiecrisis en stijging in aantal huishoudens in energie-armoede. Een belangrijke aantekening hierbij is dat een deel van deze sterke daling daarom ongewenst en tijdelijk is. Het PBL verwacht dat 5 procentpunt van deze daling structureel is vanwege aanhoudend hogere energieprijzen tot 2030 (bron: KEV, 2023)

Figuur 1. Bron Klimaatmonitor, 2023. Bewerking: ODMH, 2023.

¹¹ Klimaatmonitor: [DASHBOARD - Energieverbruik Gebouwde omgeving - Krimpenerwaard \(databank.nl\)](https://databank.nl/DASHBOARD-Energieverbruik-Gebouwde-omgeving-Krimpenerwaard)

De aardgasreductiedoelstelling 2030 voor woningen is als volgt opgesplitst in de Warmtevisie:

1. *Het aardgasbruik voor het verwarmen van woningen in de gemeente voor 2030 met **20%** verminderen t.o.v. 2021, **door het verbeteren van de isolatie** (zowel koop- als huurwoningen).*¹²

en

2. *Het aardgasverbruik voor het verwarmen van woningen met **10%** te verminderen door de overstap, van verwarmen met een Cv-ketel naar **verwarmen met een (hybride) warmtepomp** (zowel koop- als huurwoningen).*¹³

Ad. 1. Het economische besparingspotentieel van alle woningen in de Krimpenerwaard, zowel huur als koopwoningen, is in de Warmtevisie berekend op gemiddeld 20,8%. Dit besparingspotentieel is een grove inschatting op basis van een aanname in energielabelsprong en bijbehorend energieverbruik. Dit doel kan worden bereikt door woningen beter te isoleren.

Ad 2. Een Cv-ketel heeft een levensduur van gemiddeld circa 15 jaar. Tot 2030 zal naar verwachting circa 60% van de Cv-ketel vervangen moeten worden. Een deel van de woning- en gebouweigenaren zal hierbij de overstap maken van verwarmen met een Cv-ketel naar verwarmen met een (hybride) warmtepomp. Zeker als vanaf 2026 de overstap op een (hybride) warmtepomp, of een ander duurzaam alternatief, de standaard wordt.¹⁴ De overstap van Cv-ketel naar verwarmen met een volledig elektrische warmtepomp leidt tot een vermindering van het aardgasverbruik van 100%. De overstap van verwarmen met een Cv-ketel naar verwarmen met een hybride warmtepomp leidt gemiddeld tot een vermindering van het aardgasverbruik tot 60%.

4.2.2 Doelen Nationaal Isolatieprogramma voor woningen

Het **Nationaal Isolatieprogramma (NIP)** voorziet tot 2030 in een meerjarige aanpak en middelen om woningen sneller, slimmer en socialer te isoleren. Het doel van het Nationaal Isolatieprogramma is om 2,5 miljoen woningen te isoleren in de periode tot en met 2030, met de nadruk op de 1,5 miljoen slecht geïsoleerde woningen (label E, F en G). Daarbij is het de bedoeling om elke woning één of meerdere stappen te laten zetten richting de standaard¹⁵ voor woningisolatie.

¹² In de Warmtevisie werd als haalbaar doel geacht om in 2030 90% van het economisch besparingspotentieel van 20,8 te hebben gerealiseerd. Dit betekende een besparing op het aardgasgebruik van woningen van 18,7% ten opzichte van 2021. Het economische warmtebesparingspotentieel van alle woningen in de Krimpenerwaard is in de RES-voortgangsrapportage 2023 berekend op 23%. Vandaar dat nu 20% aardgasbesparing als doel is gesteld.

¹³ Warmtevisie: Indien tot 2030 5% van de woningeigenaren overstapt op verwarmen met een warmtepomp en 10% op verwarmen met een hybride warmtepomp, dan leidt dit tot een vermindering van het aardgasgebruik van 10%. Deze besparingsdoelstelling is in de warmtevisie vervolgens bepaald voor de hele doelgroep woningen, dus zowel koop als huurwoningen.

¹⁴ Vanaf 2026 is wetgeving aangekondigd om een (hybride) warmtepomp of een ander duurzaam alternatief de standaard te maken voor woningen waar de Cv-ketel vervangen moet worden en waar dit technisch haalbaar is. Daarbij geldt een uitzondering voor monumenten, voor gestapelde bouw, voor wijken waar een warmtenet wordt gepland en voor woningen waar sprake is van een terugverdientijd van langer dan 7 jaar.

¹⁵ Sinds 2021 zijn er landelijke Standaard en Streefwaarden voor woningisolatie. De Standaard is een toekomst vaste standaard die aangeeft welke isolatie nodig is om de woning klaar te maken voor een aardgasvrije warmtevoorziening. De Streefwaarden zijn technische waarden die voor verschillende bouwdeelen aangeven wanneer deze bijdragen aan het behalen van de Standaard.

Deze aanpak is hierbij in vier verschillende trajecten gedeeld:

1. Lokale aanpak: isoleren van 750.000 koopwoningen (incl. gemengde VvE's) met D, E, F of G- label, i.s.m. gemeenten (gemeenten ondersteunen kwetsbare eigenaar-bewoners).
2. Isoleren van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders;
3. Versneld isoleren van 750.000 koopwoningen op eigen initiatief;
4. Samen energie besparen: laagdrempelige maatregelen.

Voor trajecten 1 en 4 ontvangt de gemeente een Specifieke Uitkering van het Rijk.

In onderstaande tabel zijn de aantallen koopwoningen te zien waarvoor in 2023 en 2024 middelen beschikbaar zijn gesteld voor actielijn 1, de Lokale Aanpak. Deze aantallen moet de gemeente in ieder geval voor einde 2026 halen, om de ontvangen NIP-middelen voor de Lokale Aanpak te behouden. De gemeente Krimpenerwaard moet als onderdeel van de nationale doelstelling voor het einde van 2026 ervoor hebben gezorgd dat 724 koopwoningen 1 of meer isolatiemaatregelen (of ventilatiemaatregelen) heeft getroffen. In onderstaand overzicht is dit aantal gesplitst over de jaren '23 en '24, voor de jaren daarna zijn nog geen gegevens bekend.

NIP-doelen	2023	2024	Totaal
Aantal <u>koopwoningen</u> dat 1 of meer isolatie- of ventilatiemaatregelen heeft getroffen.	547 (vóór einde 2026)	177 (vóór einde 2026)	724

Het NIP is onderdeel van een breder Programma Verduurzaming Gebouwde Omgeving (PVGO). Daarin staat beschreven hoe het rijk werkt aan de randvoorwaarden voor de versnelling. Het gaat om een combinatie van financiële steun² (zowel subsidie als leningen) en regels, zogenaamde normering, prestatieafspraken, communicatie via een online platform en beleidsmaatregelen voor warmtealternatieven.

Er is een landelijk Programma **Hybride Warmtepomp** met als doel om voor 2030 één miljoen hybride warmtepompen te installeren in Nederland. Het Rijk maakt afspraken met installatiebedrijven en fabrikanten om de installatiecapaciteit uit te breiden en de kosten te verlagen. Ook breidt het Rijk subsidieregelingen uit om de hybride warmtepomp te stimuleren.¹⁶

4.2.3 Gemeentelijke doelen woningen vertaald naar resultaten

Om gericht toe te werken naar het behalen van de doelen uit de warmtevisie voor de doelgroep woningen, zijn deze uitgewerkt in per jaar te behalen resultaten en het te behalen eindresultaat in 2030. **Het overzicht op de volgende pagina** geeft weer hoeveel isolatiemaatregelen en hoeveel hybride en elektrische warmtepompen in totaal benodigd zijn om de doelstelling uit de warmtevisie van de gemeente in 2030 te halen¹⁷. Hierbij staat één maatregel gelijk aan één woningdeel zoals dak, vloer of gevel.

¹⁶ Vanaf 2026 is wetgeving aangekondigd om een (hybride) warmtepomp of een ander duurzaam alternatief de standaard te maken voor woningen waar de Cv-ketel vervangen moet worden en waar dit technisch haalbaar is. Daarbij geldt een uitzondering voor monumenten, voor gestapelde bouw, voor wijken waar een warmtenet wordt gepland en voor woningen waar sprake is van een terugverdientijd van langer dan 7 jaar.

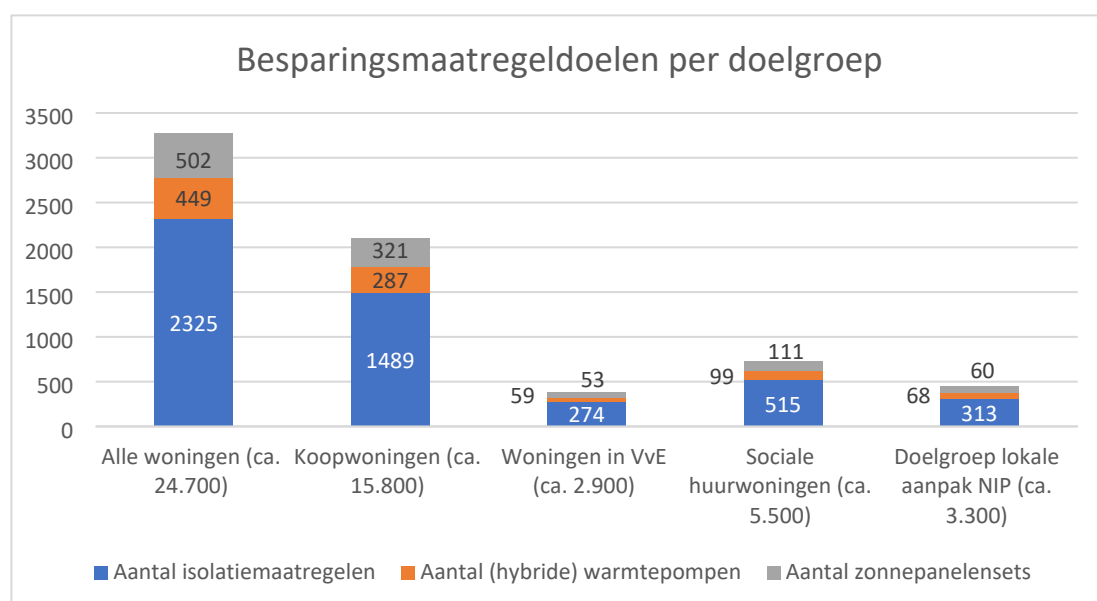
¹⁷ Het aantal te treffen isolatiemaatregelen is berekend door de te behalen gasreductie doelstelling door isolatie uit de Warmtevisie te delen door de gemiddelde energiebesparing van een isolatiemaatregel (glas, vloer, gevel en dak).

Het gaat voor koop-en huurwoningen tot 2030 jaarlijks om de uitvoering van zo'n 2.300 isolatiemaatregelen en installatie van ca. 500 (hybride) warmtepompen.¹⁸

Doelen Warmtevisie gemeente Krimpenerwaard			
Koop en huurwoningen	Aantal isolatiemaatregelen	Aantal (hybride) warmtepompen	Aantal zonnepanelensets (van 10 panelen)
Jaarlijks tot 2021- 2030	2.325	449	502
Totaal tot 2030	20.924	4.038	4.514

In bovenstaande tabel staan ook een aantal zonnepanelensets benoemd. Dit aantal zonnepanelensets zou het extra elektriciteitsverbruik van de warmtepompen kunnen compenseren. Dit is geen onderdeel van de opgave in dit omgevingsprogramma maar slechts ter illustratie weergegeven.¹⁹

Deze getallen kunnen we verder specificeren door ze om te rekenen naar diverse subdoelgroepen van woningen, zoals in onderstaande staafdiagram te zien is.

Overzicht van aantal isolatiemaatregelen en (hybride) warmtepompen benodigd per subdoelgroep woningen en per jaar, om in periode 2021-2030 gasbesparing van 30% te bereiken in gemeente Krimpenerwaard. Bron: ODMH, 2023. (Doelgroep Koopwoningen is excl. VvE. Doelgroep Lokale aanpak is ook onderdeel van doelgroep Koopwoningen.

¹⁸ Het aantal te installeren (hybride) warmtepompen is afgeleid van de aanname uit de Warmtevisie dat als 5% van de woningeigenaren overstapt op verwarmen met een warmtepomp en 10% op verwarmen met een hybride warmtepomp, dit leidt tot een vermindering van het aardgasgebruik van 10%.

Het aantal zonnepanelensets is berekend door het extra elektriciteitsgebruik als gevolg van de (hybride) warmtepomp te delen door de opgewekte stroom per paneel (uitgegaan is van 350 kWh opgewekte stroom per paneel per jaar).

¹⁹ Bron: ODMH, 2023.

Ter vergelijking: Om de landelijke doelstelling van een CO₂-neutrale gebouwde omgeving te halen zijn 50.000 woningrenovaties op jaarbasis nodig, dat zijn 1500 woningrenovaties per dag.

4.2.4 Wat is er nodig om de doelen te halen?

De hierboven genoemde doelen zijn op dit moment nog niet realistisch. De gemeente is voor het behalen van deze doelstelling afhankelijk van de actiebereidheid van de verschillende doelgroepen, zoals woningeigenaren en woningcorporaties en van landelijke sturing. Verder zal een versnellings- en efficiencyslag moeten plaatsvinden in het verduurzamen van woningen. Bijvoorbeeld door een zogenaamde contingentenaanpak²⁰ waarbij een groep van woningen met eenzelfde set eigenschappen (zoals bouwjaar, ligging, woonwensen en gezinssamenstelling) gekoppeld wordt met een bewezen duurzaamheidsoplossing.

Om de doelen te halen is het nodig om woningeigenaren financieel tegemoet te komen. Daarbij gaat het om inwoners die het financieel gezien het hardst nodig hebben en om woningen waar de meeste energiebesparing te behalen valt. Met de specifieke uitkeringen van het rijk bedoeld voor deze huishoudens kunnen maar een beperkt aantal woningeigenaren gestimuleerd worden om isolatiemaatregelen te treffen. Tot eind 2026 gaat het in totaal om 724 woningen. Dat betekent dus dat er nog meer financiële middelen nodig zijn om de resterende groep van huishoudens over de streep te trekken/ mee te kunnen laten doen.

4.3 De doelstellingen voor bedrijven en gemeentelijk vastgoed

4.3.1 Bedrijven

Bedrijven worden door landelijke wetgeving al verplicht, vanaf een bepaald elektriciteits- en gasverbruik, energiebesparende maatregelen te nemen en maatregelen voor de productie van of de overstap op hernieuwbare energie(dragers). Als doelstelling voor bedrijven is gesteld dat bedrijven voldoen aan de geldende wetgeving (zie actielijn 7). De gemeente zal voor bedrijven een apart plan van aanpak opstellen voor de energietransitie.

4.3.2 Gemeentelijk vastgoed

Gemeentelijk vastgoed heeft zijn eigen doelstelling welke wel in de warmtevisie is opgenomen: een 50% Lagere CO₂-uitstoot in 2030 voor de hele gemeentelijke organisatie t.o.v. 1990.

In de gemeente Krimpenerwaard zijn 7.141 vestigingen van bedrijven en instellingen (bron: KvK Handelsregister, 2021). Deze verbruiken samen zo'n 12 miljoen m³ aardgas per jaar (bron: Klimaatmonitor, 2021). Twee derde hiervan is voor de verwarming van gebouwen²¹. In de gemeente Krimpenerwaard staan 407 gebouwen met een publieke functie (maatschappelijke instellingen). Daarvan heeft de gemeente zelf 317 gebouwen in bezit. Hiervan dienen 90 een doel voor onderwijs, welzijn, sport, cultuur of ambtelijke huisvesting (Republiek Routekaart verduurzaming maatschappelijk vastgoed, 2023).

De activiteiten die de gemeente gaat uitvoeren met en voor de verschillende doelgroepen om de gewenste resultaten te halen zijn in de actielijnen in het omgevingsprogramma verder uitgewerkt. De gemeente monitort de voortgang jaarlijks (toename aantal isolatiemaatregelen en (hybride)

²⁰ [Versneld naar klimaatneutrale gebouwde omgeving | TNO](#)

²¹ Publieke en commerciële dienstverlening.

warmtepompen) en zal dan de aanpak bijsturen om zo steeds dichterbij het gewenste resultaat te komen.

De Negen Actielijnen van het Omgevingsprogramma

5.1 Doelgroepgerichte en gebiedsgerichte aanpak

De actielijnen zijn gericht op specifieke doelgroepen en op (het verkennen van) een gebiedsgerichte aanpak. Ze zijn hierna toegelicht en uitgewerkt in acties voor de jaren 2024 en 2025. Bij elke actie is aangegeven welk team trekker is en met welke interne teams en externe partijen samengewerkt wordt.

Doelgroepen zijn particuliere woningbezitters; inwoners in energie-armoede (met een hoge energierekening en laag inkomen); monumenten; VvE's; woningcorporaties; particuliere (ver)huurders; bedrijven en (gemeentelijk) maatschappelijk vastgoed. Daarnaast wordt een gebiedsgerichte aanpak verkend. De doelgroep waar de meeste impact te behalen is voor de beoogde aardgasreductie is koopwoningen (grondgebonden en VvE).

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de verschillende doelgroepen/actielijnen.

Woninggericht	Eigenaar- gericht	Gebiedsgericht
1. Grondgebonden Koopwoningen (met extra aandacht voor DEFG-energie labels)	4. Vereniging van Eigenaren (VvE)	9. Gebiedsgerichte aanpak
2. Aanpak energie-armoede (koop en huur)	5. Woningcorporaties	
3. Monumenten en beschermd stadsgezicht	6. Particuliere verhuurders	
	7. Bedrijven	
	8. (Gemeentelijk) Maatschappelijk Vastgoed	
0. Ondersteunende activiteiten		

Doelgroepen/actielijnen

5.2 Actielijn 1: Grondgebonden koopwoningen met extra aandacht voor slecht scorende energielabels.

Deze actielijn sluit aan op actielijnen 1 en 3 uit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en richt zich op isolatie en de overstap naar een (laagtemperatuur, midden temperatuur of hybride) warmtepomp bij bestaande²² koopwoningen, (behalve vve's, en monumenten²³) met extra aandacht voor woningen met slecht scorende energielabels²⁴.

Rol gemeente: faciliterend (energiecoaches), activerend (communicatie), stimulerend (financiële stimulans), regisserend.

5.2.1 Ontwikkelen en uitvoeren Lokale Aanpak Isolatie Koopwoningen voor koopwoningen met slecht scorende energielabels.

Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma kan elke gemeente sinds 1 maart 2023 een Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie aanvragen. Per gemeente zijn rijksmiddelen gereserveerd, rekening houdend met het aantal koopwoningen met laag scorende energie labels, gecombineerd met het aantal lage inkomens in de gemeente. Gemeenten ontvangen gemiddeld 1.460 euro per te verbeteren woning. Hieraan is een doelstelling gekoppeld in aantal woningen waar 1 of meer isolatiemaatregelen moeten worden getroffen.

De gemeente Krimpenerwaard heeft NIP-middelen ontvangen waarmee vóór eind 2026 in 724 woningen 1 of meer isolatiemaatregelen getroffen moeten zijn.

Deze middelen zijn bedoeld voor koopwoningen met een laag scorend energielabel. Minimaal 80% van de woningen moet een WOZ-waarde hebben dat onder het gemiddelde ligt (€382.000,-). Deze SPUK Lokale Aanpak Isolatie mag worden ingezet voor het uitvoeren van een of meer energiebesparende maatregelen. En voor het bieden van gerichte ondersteuning zoals energie of financieel advies of de organisatie van straat- of wijkgerichte aanpakken.

5.2.2 Collectieve advies- en inkoopactie voor grondgebonden koopwoningen

De gemeente gaat het organiseren van collectieve advies- en inkoopacties van energiemaatregelen voor particuliere koopwoningen (excl. VvE's) tot 2030 structureel voortzetten. Woningeigenaren worden verregaand ontzorgd in het proces van oriëntatie, keuze van de maatregelen, advies, offerteaanvraag en de uitvoering. Het aanbod van energiemaatregelen (isolatiemaatregelen, (hybride) warmtepomp, isolerend glas, maar ook zonnepanelen) zal gericht zijn op alle

²² Voor alle nieuwbouw geldt dat de vergunningaanvragen sinds 1 januari 2021 moeten voldoen aan de eisen voor Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG).

²³ Voor VvE's en monumenten zijn aparte actielijnen opgenomen in dit omgevingsprogramma.

²⁴ Slecht geïsoleerde woning: een woning met een energielabelklasse D, E, F, G of een met die labelklassen vergelijkbare energetische staat, waaronder wordt verstaan een woning waarin ten minste twee van de volgende bestaande bouwdelen niet of slecht geïsoleerd zijn:

- a. de vloer en de bodem;
- b. de gevel, waaronder de spouwmuur;
- c. het dak en de zoldervloer en vlidingvloer;
- d. de ramen;

grondgebonden koopwoningen, met extra aandacht voor woningen met een label D of slechter (de lokale aanpak).

Het aanbod van de advies- en inkoopactie zal ook aan andere huishoudens, die niet onder de doelgroep van de lokale aanpak vallen, worden gericht. Te denken valt aan de doelgroep van slecht geïsoleerde woningen met een relatief hoge WOZ. En ook aan woningen met relatief hoge energiekosten in het buitengebied (ca. 1600 woningen). Daar valt een hoge besparing te realiseren. Zo wordt met relatief weinig extra inspanning een grotere doelgroep en dus schaalvoordeel bereikt.

5.2.3 Activeringscampagne (zie ook 5.11.2.1)

Er wordt gemeente breed een communicatieplan voor de warmtetransitie opgesteld. Het energieloket (huidige Duurzaam Bouwloket)²⁵ speelt hierbij een belangrijke rol als centraal informatiepunt. Voor de doelgroep koopwoningen is er specifieke aandacht om mensen te activeren stappen te zetten in de verduurzaming. Diverse manieren van activering kunnen de impact van collectieve inkoopacties vergroten. Een brief aan huis en informatiebijeenkomsten zijn daarbij beproefde en effectieve communicatiemiddelen gebleken. Verder kunnen warmtescans die inzicht bieden in de isolatielekken in woningen mensen motiveren, kan een mobiele showroom op markten inwoners informeren en motiveren en nemen we deel aan de Duurzame Huizenroute waar inwoners elkaars woningen kunnen zien. De gemeente gaat een netwerk van koplopers en ambassadeurs opbouwen die een belangrijke rol kunnen spelen in de activering. Daarnaast zal bekendheid worden gegeven aan acties via (sociale) media en mogelijk ook in de buitenruimte. Zie ook actielijn 0, paragraaf 5.11.2 (Scheppen Randvoorwaarden: actie 0.3 Communicatie en activatieplan).

5.2.4 Financiële ontzorging woningeigenaar

5.2.4.1 Nationale regelingen

Om energiebesparing voor iedereen mogelijk te maken zijn landelijk verschillende financieringsmogelijkheden opgezet. Met de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE) kun je als woningeigenaar subsidie ontvangen voor isolatiemaatregelen zoals glisolatie en vloerisolatie. Het Nationaal Warmtefonds biedt laagdrempelige leningen voor verduurzaming van de eigen woning.

De uitkering vanuit het NIP is bedoeld om woningeigenaren tegemoet te komen bij de financiering van isolatiemaatregelen aan kwetsbare woningeigenaren met een laag inkomen en met D/E/F/G-labels. De gemeente gaat ook de Energie Armoede-gelden hiervoor inzetten. Deze extra bijdrage mag gestapeld worden met alle andere lokale en landelijke regelingen²⁶ en mag gecombineerd worden met financieringen zoals de Energiebespaarlening.²⁷ Het inregelen en uitkeren van deze extra financiële bijdrage aan huishoudens is als activiteit ondergebracht in deze actielijn en brengt

²⁵ [Duurzaam Bouwloket | Krimpenerwaard](#)

²⁶ [Energiesubsidiewijzer: vind eenvoudig subsidies en leningen | Verbeterjehuis](#)

²⁷ Bij doe-het-zelf maatregelen is het echter niet mogelijk ISDE of SVVE subsidie aan te vragen.

uitvoeringskosten met zich mee. Daarnaast moet de subsidie gepromoot worden bij de doelgroep middels de activeringscampagne en geïntegreerd worden in de collectieve advies- en inkoopactie.

Om de doelstelling uit de warmtevisie te halen zal voor een grotere groep inwoners een financiële tegemoetkoming noodzakelijk zijn. De gemeente gaat ook aanvullende financiële instrumenten onderzoeken, zoals een gemeentelijke subsidie of bijvoorbeeld een woningabonnement constructie waarbij de woningeigenaar de kosten van energiemaatregelen maandelijks afbetaalt met de kostenbesparing die met die maatregelen wordt gerealiseerd.

5.2.4.2 Gemeentelijke regelingen

De in 2022 gestarte duurzaamheidslening wordt voortgezet om inwoners te helpen bij het financieren van duurzaamheidsmaatregelen tegen een gunstige rente.

5.2.5 Inzet Energiecoaches

Energiecoaches helpen inwoners bij het verkrijgen van inzicht in de mogelijkheden van energiebesparing en verduurzaming van de woning. Een energiecoach kan ook doorverwijzen naar een inkoopactie voor hen die helemaal ontzorgd willen worden in de uitvoering. Via (sociale) media promoten we het gebruik van de energiecoaches. Daarnaast kunnen de energiecoaches gepromoot worden als onderdeel van de bredere activeringscampagne.

Actielijn 1: Koopwoningen met focus slechte energie labels		
1.1	Ontwikkelen en uitvoeren SPUK lokale aanpak isolatie koopwoningen O.a. het inregelen en uitkeren van extra financiële bijdrage voor isolatiemaatregelen (Na 2026) Propaantanks bij woningen vervangen door duurzame alternatieven Gedeeltelijk natuurlijk en gedeeltelijk stimuleren. Gaat om circa 500 woningen.	Team energietransitie i.s.m. team communicatie, uitvoerende marktpartij
1.2	Collectieve advies- en inkoopactie • Voor isolatiemaatregelen, zonnepanelen en (hybride) warmtepompen • Organiseren van klantreis van brief tot en met uitvoering (ontzorgingsaanpak) • Uitvraag en selectie van lokale/regionale uitvoerende partijen • Brief aan huis • Informatieavond (live en/of online) • Met speciaal aanbod, uit de middelen van de Lokale aanpak isolatie, aan woningen met slechte labels met extra financiële bijdrage voor isolatiemaatregelen. Randvoorwaarde: met Stedin wordt afgestemd over het te verwachten effect van deze actie in relatie tot vraag en aanbod op het elektriciteitsnet.	Team energietransitie i.s.m. team communicatie, marktpartij

Actielijn 1: Koopwoningen met focus slechte energie labels

1.3	Communicatie- en activeringscampagne ontwikkelen en uitvoeren • Mobiele showroom • Warmtescans • (Social) media en buitenruimtecampagne • Duurzame huizenroute • Inzetten koplopers als ambassadeurs	Team energietransitie i.s.m. team communicatie
1.4	Financiële ontzorging woningeigenaar • Inzet en organisatie uitkering extra financiële bijdrage voor isolatie • Voortzetten Duurzaamheidslening • Onderzoeken (en evt. ontwikkelen) gemeentelijk financieel instrumentarium. • Hulp bij aanvraag en uitkering ISDE-subsidie; hypotheekadvies; hulp bij aanvragen duurzaamheidslening gemeente en lening via warmtefonds.	Team energietransitie i.s.m. Financiën
1.5	Opleiding van en advisering door energiecoaches	Team Energietransitie

5.3 Actielijn 2: Aanpak Energiearmoede

De actielijn energiearmoede is **aanvullend op actielijnen 1 en 5** en erop gericht om huishoudens in de doelgroep (in huur- en koopwoningen) te helpen bij het nemen van (kleine en grote) energiebesparende maatregelen. Met als doel om de energierekening te verlagen en om zo ook de doelgroep met minder eigen financiële middelen een kans te geven mee te doen in de energietransitie.

Het Rijk voert momenteel beleid gericht op bestrijding van energiearmoede door snel de energierekening of het energieverbruik van huishoudens te verlagen. Gemeenten hebben hierin een belangrijke rol. De gemeente Krimpenerwaard heeft daarom nu driemaal een SPUK ontvangen inzake Energie Armoede, bedoeld voor eenvoudige kleinere maatregelen in woningen die snel energie besparen (zoals tochtstrippen en radiatorfolie). Deze budgetten moeten uiterlijk eind 2025 zijn besteed. Na 2025 zal bepaald moeten worden of er een structurele voortzetting uit eigen middelen moet worden bekostigd.

Ook heeft de gemeente geld ontvangen om een energietoeslag uit te keren aan huishoudens met een inkomen tot 130% van het wettelijk sociaal minimum.

Er is blijvend aandacht nodig hoe deze doelgroep rechtvaardig mee kan doen aan de energietransitie. In deze actielijn zal nauw worden samengewerkt met Team Advies Sociaal Domein omdat een groot deel van deze doelgroep via het sociaal domein kan worden bereikt. In samenwerking kan ervoor gezorgd worden dat activiteiten uit dit programma goed aansluiten bij bestaande regelingen voor bijvoorbeeld minima.

Rol gemeente: faciliterend (energieklussers en energiecoaches), stimulerend (isolatiesubsidie), regisserend (samenwerking bevorderen).

5.3.1 Stimuleren (kleine) energiebesparende maatregelen:

In 2023 is er reeds ingezet op het treffen van kleine energiebesparende maatregelen met huishoudens die het zwaarst getroffen worden door de hogere energieprijzen. De besparingspotentie van een woning kan oplopen tot 10% van het aardgasverbruik, afhankelijk van de huidige energieprestatie en stookgedrag. Hiervoor zijn energiekussers ingezet. Energiekussers zijn mensen die worden ingehuurd en helpen met het benaderen van deze doelgroep en hen adviseren over energiebesparing (gedrag en kleine maatregelen) en helpen met het installeren en monteren van kleine besparende maatregelen. In 2023 werkte de gemeente samen met een externe uitvoerende partij die de kussers opleidde en aanstuurde. De gemeente betaalt het advies en de kosten voor de materialen.

In totaal zijn 5100 woningen (huur en koop) aangeschreven waarvan ongeveer 23% gebruik heeft gemaakt van de klusdienst.

In de verdere uitvoering van dit programma zal bekeken worden of er herhaling van deze actie komt of dat er andere acties opgezet worden voor deze doelgroep, zoals bijeenkomsten over energiebesparing en gedragsverandering. Het voortzetten van de energiecoaches kan hier een belangrijke rol in spelen. Dit zal in samenhang met de bredere communicatie-activiteiten worden bekeken.

5.3.2 Energiecoaches

In 2022 en 2023 is er een groep lokale vrijwillige energiecoaches opgeleid. Deze energiecoaches kunnen langskomen voor advisering, zowel bij mensen die na een klusgesprek meer advies willen over energiebesparing (zowel gedrag als maatregelen aan hun woning), als bij alle andere inwoners, zowel in huur- als koopwoningen, die advies willen. Dit traject wordt voortgezet en onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om deze ondersteuning zo goed mogelijk vorm te geven en aan te laten sluiten bij de behoefte van inwoners.

5.3.3 Inzet energiearmoede middelen voor lokale isolatiesubsidie

Naast de kleine energiebesparende maatregelen en advisering gaat de gemeente de middelen van de SPUK-energiearmoede ook inzetten om te helpen bij het treffen van grote energiebesparende maatregelen in koopwoningen. Hierbij wordt een koppeling gemaakt met het Nationaal Isolatieprogramma en het ontzorgingstraject en subsidie voor isolatie gericht op de woningen met slechte energie labels (zie actielijn 5.2.1.).

5.3.4 Samenwerking met woningcorporaties

Veel inwoners van de doelgroep energiearmoede wonen in een huurwoning van de woningcorporaties. De woningcorporaties spelen een belangrijke rol in het isoleren en verduurzamen van deze woningen naar betere energie labels. Hierover worden in de prestatieafspraken afspraken gemaakt. Het uitfasen van de E-, F-, G- labels is hier een belangrijk onderdeel van. Er is driemaandelijks overleg tussen de gemeente en de woningcorporaties waarin de voortgang van de verduurzaming en de renovatieplannen worden besproken. Zie ook actielijn 5 'woningcorporaties'.

Actielijn 2. Energiearmoede

2.1	Stimuleren (kleine) energiebesparende maatregelen: Stimuleren energiebesparing via gedragsverandering en (kleine) energiebesparende maatregelen	Team energietransitie, Team sociaal domein, uitvoerende marktpartij, woningcorporaties
2.2	Energiecoaches	Team energietransitie, Het Nieuwe Wonen
2.3	Uitwerken inzet SPUK EA voor isolatiesubsidie lokale aanpak isolatie	Team Energietransitie, Uitvoerende marktpartij
2.4	Samenwerking met woningcorporaties Ten behoeve van de verduurzaming van corporatiewoningen.	Team Energietransitie, Woningcorporaties

5.4 Actielijn 3. Monumenten en beschermd stadsgezicht

In deze actielijn wordt gewerkt aan het versneld verduurzamen van monumenten d.m.v. een communicatiecampagne, beleidsontwikkeling, kennisontwikkeling van zowel gemeentelijke beleidsmedewerkers als eigenaren van monumenten in Krimpenerwaard.

In de gemeente Krimpenerwaard zijn er 341 rijksmonumenten, ruim 180 gemeentelijke monumenten, molenbiotoop en kroonjuweel (Provinciale bescherming). In totaal zijn er vijf beschermde stads- en dorpsgezichten. Vier rijks beschermde dorps- en stadsgezichten: Haastrecht, Schoonhoven, Vlist en Bonrepas. Eén gemeentelijk beschermd dorpsgezicht: Lekkerkerk.

Rol gemeente: activerend (communicatie), stimulerend (financieel), regisserend (beleidsontwikkeling, kennisdeling).

Actielijn 3: Monumenten en Beschermd stadsgezicht

3.1	Communicatiecampagne Landelijke programma's en financieringsmogelijkheden onder de aandacht brengen De gemeente zorgt voor toegankelijke info voor deze doelgroep over verduurzaming en financieringsmogelijkheden ²⁸ op de website Monumenten Gemeente Krimpenerwaard en op natuurlijke momenten zoals bijvoorbeeld een monumentendag.	Team erfgoed en monumenten, i.s.m. communicatie Nationaal Restauratiefonds (NRF), Mogelijk Stichting Promotie Krimpenerwaard.
------------	--	---

²⁸ Ontzorgingsprogramma Verduurzaming RijksMonumenten, Nationaal Restauratiefonds (NRF). ondersteuning met advies en begeleiding en stimuleren te investeren in energiemaatregelen. Met een laagrentende lening gekoppeld aan instandhouding + verduurzaming, voor rijksmonumenten en (sinds dec 2022 ook) gemeentelijke monumenten.
Ontzorgingsprogramma Verduurzaming Monumenten | Monumenten.nl

Actielijn 3: Monumenten en Beschermd stadsgezicht		
	Informatieavond, dag Koppelen aan partij die organisatiecapaciteit heeft. Het gaat om een groepje van eigenaren van boerderijen die beschermd zijn, die zelf initiatief willen nemen. Bijvoorbeeld Boerderijen(route), in 2021 georganiseerd + Particulieren die hun Rijks monumentale boerderij op een ambachtelijke, ecologische wijze willen verduurzamen organiseren. Koplopers /ambassadeurs/ voorbeeldwoningen/ Open huizen/boerderijenroute/ kleinschalig netwerk verder uitbreiden en versterken	
3.2	Isolatiesubsidie monumenten onderzoeken Als onderdeel van lokale isolatieaanpak besluit nemen over inzet van een deel van de middelen van het Nationaal Isolatie Programma (NIP) voor het subsidiëren van isolatiemaatregelen voor monumenten met slechte labels en lage WOZ-waarde.	Team energietransitie i.s.m. Team erfgoed en monumenten
3.3	Ontwikkelen duurzaam gemeentelijk monumentenbeleid²⁹ Krimpenerwaard gaat de uitkomsten van een pilot in Gouda volgen, waarbij enkele representatieve monumenten zijn geïsoleerd naar de standaard. Daarnaast gaat de gemeente de herijking van de regels voor monumenten in Gouda³⁰ gebruiken voor het ontwikkelen van haar eigen beleid voor verduurzaming monumenten binnen het erfgoedbeleid van de gemeente.	Team erfgoed en monumenten
3.4	Kennisontwikkeling over duurzame monumenten - Kennis van (lokale) uitvoerende bedrijven delen - Reizende expositie van de RCE naar Krimpenerwaard halen - Deelname aan Kennissessies duurzaam erfgoed Erfgoedacademie De erfgoedacademie biedt samen met de RCE een aantal kosteloze kennissessies aan voor gemeentes en hun adviseurs, zoals energiecoaches. De gemeente gaat deze kennissessies bezoeken met enkele energiecoaches en eigen medewerkers.	Team erfgoed en monumenten

²⁹ Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) is voornemens om samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Federatie van Grote Monumentengemeenten (FGM) een handreiking te maken met richtlijnen voor gemeentelijk monumentenbeleid dat ook perspectief biedt voor verduurzaming.

³⁰ Gouda heeft gemeentelijke regels voor monumenten laten evalueren en met aanbevelingen te komen voor herijking van die regels zodat zij zowel dienstbaar zijn aan behoud van monumenten als verduurzaming.

5.5 Actielijn 4: Vereniging van Eigenaren (VvE)

In deze actielijn zet de gemeente in op het ondersteunen van de verduurzaming van appartementen bij Verenigingen van Eigenaren.

Het verduurzamen van appartementen bij een Vereniging van Eigenaren (VvE) is vanwege het besluitvormingsproces een complexer proces dan voor een enkele woning. Tegelijkertijd bestaat een VvE uit meerdere woningen, waardoor schaal gemaakt kan worden.

De gemeente ondersteunt verduurzaming van VvE's door gratis intakegesprekken voor een energiescan aan te bieden. Daarnaast kunnen VvE's besluitvormingsbegeleiding krijgen. Daarnaast gaat de gemeente VvE's ook laten ondersteunen bij het verdere proces, zoals het opvragen van offertes en het betrekken van bewoners.

Voor VvE's is landelijk de Subsidie voor Verenigingen van Eigenaars (SVVE) beschikbaar.

Er zijn in Krimpenerwaard 134 vve's en 16 vve beheerders. 20 Tot 30 complexen hebben een DEFG-label.

Rol gemeente: activerend (communicatie) en regisserend (energiescans en begeleiding organiseren)

Actielijn 4. VvE's		
4.1	Energiescan en begeleiding tot en met de uitvoering voor 10 VvE's in 2023/2024 Aanbod voor VvE's met 10 woningen of meer <i>Informatieavond:</i> De VvE's ontvangen informatie over de mogelijkheden die er zijn voor VvE's om te verduurzamen en de financieringsmogelijkheden die daarvoor momenteel zijn. <i>Aanbod begeleiding verduurzaming VvE's.</i> De bedoeling is dat VvE's zowel over energiebesparing als over duurzame opwek worden geïnformeerd. Dit aanbod wordt op de informatieavond gepresenteerd, waarna geïnteresseerde VvE's zich daarop kunnen inschrijven. Daarna volgt een intensieve aanpak gericht op het zoveel mogelijk ontzorgen, van besluitvorming tot het opstellen van de onderhoudsplanning tot en met de uitvoering. Naast ontzorging is ook financiële ondersteuning onderdeel van het aanbod voor VvE's. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de landelijke subsidie voor VvE's.	Team energietransitie i.s.m. ODMH
4.2	De (landelijke) subsidies en financieringsmogelijkheden voor VvE's beter vindbaar maken. Bijvoorbeeld via de website of via publicaties en een informatie-avond. Daarmee wil de gemeente VvE's die al voornemens zijn te verduurzamen het laatste zetje geven.	Team energietransitie i.s.m. communicatie
4.3	Na 2024 Intensiveren aanpak voor 'ingewikkelde' VvE's Dat zijn bijvoorbeeld gemengde VvE's of VvE's met een slechte financiële situatie.	Team energietransitie i.s.m. communicatie

5.6 Actielijn 5: Woningcorporaties

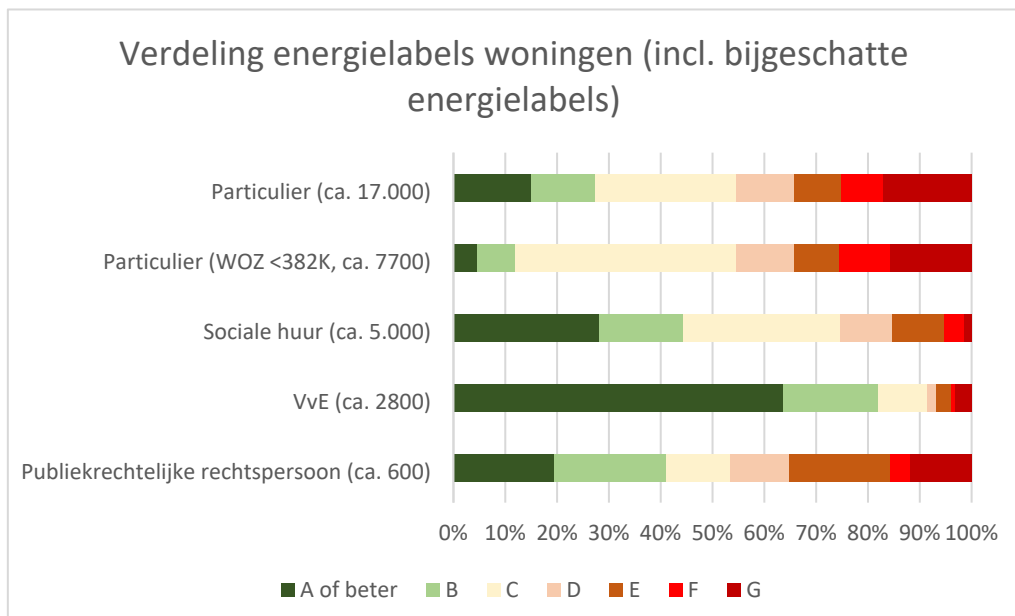
In deze actielijn werkt de gemeente samen met woningcorporaties aan het versnellen van de isolatiedoelen en de doelen voor overstap op de (hybride) warmtepomp als ook aan het verkennen van kansen voor kleinschalige warmteoplossingen.

Rol gemeente: regisserend (prestatieafspraken, samenwerking bevorderend, kansen kleinschalige warmteoplossingen in beeld) en activerend (communicatie, kennisdeling).

Door schaalgrootte zijn corporaties in staat efficiënt te verduurzamen met een lagere warmtevraag en een lagere energierekening voor huurders tot gevolg. Bovendien kunnen corporaties door hun omvang en schaal mogelijkheden een belangrijke startmotor zijn voor de warmtetransitie in de wijken waar zij veel bezit hebben.

In grafiek 4 is de totale woningvoorraad in de gemeente Krimpenerwaard weergegeven, verdeeld over de diverse sectoren, en opgesplitst in energielabels. Te zien is dat 26% hiervan in handen is van corporaties in de vorm van sociale huurwoningen (een totaal van 5.500).

De in Krimpenerwaard actieve woningcorporaties hebben de afgelopen jaren flinke stappen gezet in de verduurzaming van hun bezit. Circa 75% van het bezit heeft inmiddels een label A, B of C. Dit is een stuk meer dan in de koop en particuliere huursector. Dit betekent dat nog ongeveer 25% van de corporatiewoningen een energielabel D of slechter heeft³¹. Woningcorporaties brengen voor 2029 EFG woningen minimaal naar D. Woningcorporatie Groen Wonen Vlist heeft de ambitie om al haar bezit vóór 2029 naar energielabel B te brengen.

Grafiek 4. Bron: Rapport stand van zaken energietransitie gemeente Krimpenerwaard, 2023, ODMH.

³¹ Bron: BAG 2022

5.6.1 Opgave woningcorporaties

De Rijksoverheid heeft in juni 2022 landelijke prestatieafspraken met koepelorganisatie Aedes, Woonbond en VNG gemaakt. Corporaties hebben zich daarbij gecommitteerd aan een bepaalde opgave en vertalen dit zelf door naar een eigen uitvoeringsprogramma. Deze opgave wordt met gemeenten vastgelegd in **lokale prestatieafspraken**.

Bovendien worden woningcorporaties en particuliere verhuurders door de rijksoverheid gestimuleerd, via normering en positieve prikkels, om slecht geïsoleerde huurwoningen te verduurzamen.³² Dit moet ertoe leiden dat woningen naar de standaard geïsoleerd worden.³³ Daarbij wordt een doelmatige aanpak van de duurzaamheidsopgave gehanteerd.

Welke sociale huurwoningen	Aantal woningen	Te behalen resultaten in 2030
Gemeentelijke doelstellingen (Warmtevisie 2021)		
Totaal sociale huurwoningen	Ca. 5.500	-4.680 isolatiemaatregelen ³⁴ -903 hybride warmtepompen
Nationaal Isolatieprogramma (april 2022) en Landelijke Prestatieafspraken (juni 2022)		
Het is aan corporaties om te bepalen welke woningen voor 2030 geïsoleerd gaan worden.		-1.917 (naar rato landelijke NIP-doelstelling) <u>woningen</u> isoleren naar de isolatiestandaard /of voldoende geïsoleerd voor verwarming met temperatuur van 50 graden. Deze doelstelling zal waarschijnlijk samen worden opgepakt met de doelstelling om versneld alle sociale huurwoningen van de corporaties met een E, F en G-label uit te faseren voor eind 2028.

³² Om wettelijk te borgen dat alle slecht geïsoleerde huurwoningen worden verbeterd, zullen per 1 januari 2030 wettelijke eisen worden gesteld aan (de verhuur van) corporatiewoningen en private huurwoningen. Dit moet ervoor zorgen dat huurwoningen in 2030 minimaal energielabel D hebben – ook private huurwoningen. Ook zal het woningwaarderingssysteem worden aangepast waarbij aftrekpunten worden toegekend voor huurwoningen met de energie labels E, F en G. Door de afschaffing van de Verhuurdersheffing krijgen corporaties extra investeringsruimte voor verduurzaming van sociale huurwoningen. Ook kunnen sociale huurwoningen via andere subsidieregelingen (SAH, ISDE) worden verduurzaamd

³³ De Standaard voor woningisolatie geldt als referentie voor toekomst klaar. De Standaard geeft aan wanneer een woning voldoende geïsoleerd is zodat deze - voor wat betreft naoorlogse woningen - verwarmd kan worden met een temperatuur van 50 graden zonder dat de woning opnieuw aangepakt hoeft te worden. Dit betreft zowel de isolatie, kierdichting als ventilatie. In het algemeen dient deze referentie als een minimum te worden opgevat. Om evenwel ondoelmatige (bijvoorbeeld onnodig moeten vervangen van kwalitatief goede bouwdeelen) investeringen tot en met 2030 te voorkomen, hoeven woningen die ook met andere aanpassingen (van bijvoorbeeld het warmteafgiftesysteem) kunnen worden verwarmd met een temperatuur van 50 graden niet alsnog tot deze standaard geïsoleerd te worden. [Nationale Prestatieafspraken: Verduurzaming | Aedes](#)

³⁴ Het aantal totaal te treffen isolatiemaatregelen is berekend door de te behalen gasreductie doelstelling door isolatie uit de Warmtevisie, te delen door de gemiddelde jaarlijkse energiebesparing van een isolatiemaatregel (glas, vloer, gevel en dak).

Nationale Prestatieafspraken Verduurzaming Corporaties, Rijk, Gemeenten en Huurders

Voor het uitfaseren van woningen met een E, F, en G-label geldt dat het aan corporaties is om te bepalen tot welk niveau zij deze verduurzamen.	817 (sociale huurwoningen met EFG-label)	Uitfaseren voor eind 2028 ³⁵
Vanaf 2023: Label D of beter waar Cv-ketel vervangen moet worden (behalve appartementen of monumenten)	1.347 (sociale huurwoningen met DEFG-label)	Cv-ketel vervangen door een (hybride) warmtepomp of een ander duurzaam alternatief. In lijn met <i>aangekondigde</i> landelijke verplichting vanaf 2026.

Doelen actielijn woningcorporaties

5.6.2 Acties

Actielijn 5: Woningcorporaties

5.1	Opstellen en bewaken voortgang prestatieafspraken warmtetransitie met woningcorporaties en huurdersbelangenverenigingen. Uitwerken landelijke prestatieafspraken naar lokale prestatieafspraken voor de gemeente Krimpenerwaard.	Team Energietransitie i.s.m. Team Wonen; Woningcorporaties
5.2	Verduurzaming versnipperd (=gespikkeld) bezit: Verkennen mogelijkheden om woningeigenaren mee te nemen bij wijkrenovaties van gespikkeld bezit door woningcorporaties. ³⁶ Delen van kennis en ervaring met als doel te komen tot versnelling van de uitvoering. • Verkennen van aanpakken met verduurzamen versnipperd bezit. ³⁷ • Identificeren kansrijke renovatieprojecten met versnipperd bezit in gemeente Krimpenerwaard. • Samen met bouwbedrijven verkennen van mogelijk aanbod aan particulieren.	Team Energietransitie, i.s.m. woningcorporaties, particulieren en bouwbedrijven.
5.3	Focus op gedragsverandering ook bij huurders o.a. via de inzet van energiecoaches & communicatie	Team energietransitie, i.s.m. Het Nieuwe Wonen, Woningcorporaties

³⁵ Met uitzondering van gemeentelijke, provinciale en Rijksmonumenten en voor sloop aangemerkte woningen, en onder voorbehoud van instemming van 70% van de huurders en instemming van de eventuele VvE.

³⁶ Tussen de te renoveren en te verduurzamen huurwoningen wonen vaak ook particuliere eigenaren. Dit wordt 'gespikkeld bezit' genoemd. Dit zijn voormalige corporatiewoningen die overgekocht zijn door particuliere eigenaren. Het is bouwtechnisch, maar ook vanuit sociaalmaatschappelijk oogpunt, aantrekkelijk om deze particulieren mee te laten doen met het renovatieproces. Alleen moeten zij wel zelf investeren en de verduurzaming komt vaak op een niet-natuurlijk moment.

³⁷ Bijvoorbeeld: [Gestandaardiseerde aanpak verduurzaming gespikkeld bezit - Het PON & Telos \(hetpon-telos.nl\)](https://www.gestandaardiseerdeaanpakverduurzaminggespikkeldbezit-hetpon-telos.nl)

Actielijn 5: Woningcorporaties

5.4	Verkennen mogelijkheden kleinschalige collectieve warmteoplossingen. De resultaten van de tussen-herijking naar kleinschalig alternatieve collectieve warmteoplossingen dienen als uitgangspunt hierbij. • Voorbeelden voor (collectieve) warmteoplossingen worden tussen de gemeente en de woningcorporaties gedeeld. • Verkennen mogelijkheden om pilots met (collectieve) warmteoplossingen te doen. • Voor een wijk/buurt uitwerken hoe meer tempo gemaakt kan worden met een programmatische aanpak van woningen.	Team energietransitie, i.s.m. woningcorporaties; Stedin
------------	---	---

5.7 Actielijn 6: Particuliere verhuurders.

Deze actielijn zal na 2025 worden uitgewerkt en opgepakt. Het gaat om zo'n 1.690 woningen.

5.8 Actielijn 7: Bedrijven

In deze actielijn worden de belangrijkste activiteiten die relevant zijn voor het terugdringen van het aardgasverbruik voor verwarming van bedrijfsgebouwen genoemd. (Daarom wordt zon op dak bijvoorbeeld niet genoemd).

Als doelstelling voor bedrijven is in de Warmtevisie van de gemeente opgenomen dat bedrijven (incl. agrarische bedrijven) voldoen aan de geldende wetgeving. Deze doelstelling is in dit omgevingsprogramma opgenomen via toezicht en handhaving. In de praktijk zal gaan over het totale energieverbruik door bedrijven, dus zowel voor verwarming van het gebouw als voor het bedrijfsproces.

Rol gemeente: Controle en handhaving, activerend, faciliterend en stimulerend (communicatieplan) en regisserend (bekendheid geven aan SEB).

5.8.1 Rolverdeling

Toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht, en de daarbij behorende informatie- en onderzoekplicht, wordt door de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) uitgevoerd. ODMH onderzoekt of een bedrijf voldoet aan de verplichtingen, houdt toezicht en handhaaft de wettelijke taken. De label C verplichting (zie toelichting hieronder) wordt door de gemeente Krimpenerwaard in samenwerking met ODMH uitgevoerd, volgens dezelfde werkwijze. Gemeente Krimpenerwaard heeft daarnaast ook een faciliterende en stimulerende rol. Deze wordt door het team Advies Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO) uitgevoerd. Ondernemerskring Krimpenerwaard en Stichting WaardZaam hebben een verbindende en stimulerende rol.

5.8.2 Wetgeving

De volgende wetgeving ten behoeve van energiebesparing is van toepassing op bedrijven en instellingen:

1. De Energiebesparingsplicht³⁸ en bijbehorende informatie en onderzoeksplicht voor bedrijven en instellingen om vanaf een bepaald elektriciteits- en gasverbruik energiebesparende maatregelen te nemen en maatregelen voor de productie van of de overstap op hernieuwbare energie(dragers). Het gaat om het uitvoeren van maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder en die leiden tot een verlaging van de CO₂-uitstoot.
2. De verplichting op basis van het Bouwbesluit³⁹ voor kantoorgebouwen groter dan 100 m² waarin meer dan 50% van de oppervlakte voor kantoordoeleinden wordt gebruikt om per 1 jan. 2023 minimaal energielabel C te hebben. Het gaat in de Krimpenerwaard om 625 kantoorgebouwen, waarvan een kleine 200 een label C of beter hebben. 400 Kantoorgebouwen zijn vrijgesteld van de label C verplichting. Er zijn 22 kantoren die mogelijk nog niet voldoen aan de label C verplichting.⁴⁰ Vanaf najaar 2023 controleert het team Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) van de gemeente hierop.

5.8.3 Servicepunt Energietransitie Bedrijven (SEB)

Het Servicepunt Energietransitie Bedrijven <https://seb-mh.nl/> is sinds eind 2022 het aanspreekpunt voor verduurzamingsvraagstukken voor bedrijven, zowel voor hun gebouwen als hun bedrijfsvoering. Servicepunt Energietransitie Bedrijven (SEB) helpt obstakels voor bedrijven weg te nemen, zoals aanvragen subsidies en vergunningen. Ze geven onafhankelijk advies over de beste manieren om te verduurzamen. Ze helpen de opties om energie te besparen op een rij te zetten en zoeken naar beschikbare subsidies en fiscale regelingen voor het opwekken van energie. Ook schakelen ze met de netbeheerder, verzekeraar, pandeigenaar en gemeente.

³⁸ De energiebesparingsplicht is onder de Omgevingswet opgenomen in 2 besluiten. De energiebesparingsplicht uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) gaat over de milieubelastende activiteiten op een locatie. De energiebesparingsplicht uit het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) gaat over de gebouwen op een locatie, de zogenoemde [gebruiksfuncties](#). Bijvoorbeeld een winkel- of kantoorfunctie.

³⁹ Het is vanaf 1 januari 2023 verboden om een kantoorgebouw in gebruik te nemen of te gebruiken zonder een geldig energielabel als bedoeld in het Besluit energieprestatie gebouwen met een maximumwaarde voor primair fossiel energieverbruik van 225 kWh/m² jr, bepaald volgens NTA 8800.' [Verduurzaming kantoren: tijd om te oogsten!](#) - [Klimaatweb](#)

⁴⁰ Rapport stand van zaken energietransitie gemeente Krimpenerwaard, 2023, ODMH.

Actielijn 7: Bedrijven		
7.1	Controle en handhaving uitvoering Energiebesparingsplicht en label C verplichting door Bedrijven Toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht, en de daarbij behorende informatie- en onderzoekplicht, worden uitgevoerd in samenwerking met de Omgevingsdienst Midden Holland. Opvallend is dat er 6 grootverbruikers in de gemeente zijn die 22-25% verbruiken van het totale energieverbruik door bedrijven. Deze groep bedrijven is door een wijziging van het Activiteitenbesluit per 1 december 2023 verplicht om een energieonderzoek in te dienen. Gemeente en ODMH controleren of de bedrijven de onderzoeken indienen, of de onderzoeken goed genoeg zijn en of zij aan de slag gaan met een uitvoeringsplan. Daarbij gelden redelijke termijnen. Op bedrijfsniveau worden nadere afspraken gemaakt die juridisch bindend zijn. Desgevraagd kan Servicepunt Energie Bedrijven advies geven over subsidiemogelijkheden.	Team VTH i.s.m. ODMH
7.2	Bekendheid geven aan Servicepunt Energietransitie Bedrijven (SEB-MH)	Team Energietransitie, Team communicatie, SEB
7.3	Communicatieactiviteiten: - <i>Communiceren over koploper bedrijven bijv. op bedrijventerrein de Nieuwe Wetering.</i> ⁴ - <i>Communicatie door Ondernemerskring, WaardZaam en LTO o.a. het opnemen van informatie/nieuws in nieuwsbrieven; tijdens bijeenkomsten aandacht geven aan wet- en regelgeving (bv de aanscherping van de energiebesparingsplicht).</i>	Team Energietransitie i.s.m. milieu, OndernemersKring Krimpenerwaard en WaardZaam (Lange termijn).

5.9 Actielijn 8: Maatschappelijk Vastgoed

In deze actielijn worden de belangrijkste activiteiten die bijdragen aan het terugdringen van het aardgasverbruik in (gemeentelijk) maatschappelijk vastgoed beschreven.

Voor 'grote energieverbruikers' binnen maatschappelijk vastgoed geldt dezelfde wetgeving als voor bedrijven: Als een bedrijf of instelling meer dan 25.000 m³ aardgas of 50.000 kWh elektriciteit verbruikt, dan valt het onder de Wet Milieubeheer en is er een informatie- en energiebesparingsplicht. Dit is de plicht om energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar, toe te passen. Hierop wordt gecontroleerd/gehandhaafd door de ODMH.

Kleine verbruikers hebben geen wettelijke eisen, wel is de verwachting dat er de komende jaren voor meerdere utiliteitssectoren een bepaalde energielabelplicht gaat gelden (zoals nu al voor kantoren) en er een renovatiestandaard komt.

Binnen het maatschappelijk vastgoed zijn het aantal slechte labels (D-G) (van de panden met een energielabel) relatief groot. En een aanzienlijk deel van de uitstoot in maatschappelijk vastgoed wordt veroorzaakt door panden in gemeentelijk bezit.⁴¹

⁴¹ Rapport stand van zaken energietransitie gemeente Krimpenerwaard, 2023, ODMH.

5.9.1 Gemeentelijk maatschappelijk vastgoed (124 gebouwen)

Rol gemeente: uitvoerend (de gemeente vervult een voorbeeldfunctie richting andere vastgoedeigenaren in de gemeente) en activerend (door bijvoorbeeld te communiceren over bereikte resultaten).

5.9.1.1 Doelen (conform landelijke CO₂-reductie doelen)

Het overkoepelend doel voor de eigen gemeentelijke organisatie is een 50% lagere CO₂-uitstoot in 2030 t.o.v. 1990. Dit is echter slechts een tussendoel op weg naar volledig CO₂-arm maatschappelijk vastgoed in 2050.

In 2020 verbruikten deze gebouwen in totaal 275.000 m³ aardgas. Het elektriciteitsgebruik van de gemeente bedroeg in 2020 880.000 kWh. De doelstelling uit het vorig collegeprogramma is daarmee dan ook gehaald: een 20% lagere CO₂-uitstoot voor gemeentekantoren, gemeentewerven en sporthallen in 2022 t.o.v. 2018.

De grootste verduurzamingsslag in de nabije toekomst in de vastgoedportefeuille van de gemeente is naast sport (en onderwijs) de overstap naar 1 centraal gemeentehuis en gemeentewerf.

5.9.1.2 Aanbesteding voor de levering van elektriciteit en gas per 1-1-2024

Het Inkoopcollectief Midden-Holland zal per 1 januari 2024 een Europese aanbesteding uitvoeren voor de levering van duurzame elektriciteit en klimaat gecompenseerd gas.

5.9.1.3 Sportgebouwen

Er wordt in 2024 gestart met het verduurzamen van de sportgebouwen. Van deze gebouwen is immers bekend dat zij een wettelijke taak en/ of beleidsmatig doel dienen en het zijn gebouwen met een stevig gas- en elektraverbruik. Voor het verduurzamen van de gemeentelijke sportgebouwen heeft de gemeente in november 2022 een investeringsbudget van €3 miljoen beschikbaar gesteld.⁴² In 2023/2024 wordt/is een verduurzamingsstrategie uitgewerkt en verdere vervolgstappen.

Actielijn 8a: Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed		Afdeling/team
8.1.	Realisatie verduurzaming gemeentelijke sportgebouwen (2024) Besluitvorming verduurzamingsstrategie (routekaart) door gemeenteraad, Met behulp van VNG "routekaart gemeentelijk maatschappelijk vastgoed". Contracteren marktpartij en Realisatie verduurzaming sportgebouwen.	Facilitair Advies Sociaal domein (Sport)
8.2	Realisatie verduurzaming overige gemeentelijke gebouwen (2025 en verder)	Facilitair Advies Sociaal Domein
8.3	Communicatie over verduurzaming gemeentelijk vastgoed Gemeente geeft zelf het goede voorbeeld en draagt dit uit om anderen te stimuleren dit voorbeeld te volgen.	Afdeling Facilitair, Team Energietransitie, Team Communicatie

⁴² Beheerplan Vastgoed 2022

5.9.2 Overig maatschappelijk vastgoed

Naast gemeentelijk vastgoed zijn er ook panden met een maatschappelijke functie in handen van andere partijen. Voor deze doelgroep is in samenwerking met de ODMH een plan van aanpak opgesteld.⁴³

Rol gemeente: stimulerend (lening), activerend (communicatie).

5.9.2.1 Gemeentelijke Stimuleringslening

De gemeente heeft een Stimuleringslening opgesteld waarmee eigenaren van maatschappelijk vastgoed een lening kunnen afsluiten voor duurzame investeringen. De lening bedraagt minimaal €10.000 en maximaal €250.000 (niet voor commercieel en gemeentelijk vastgoed). Deze is bedoeld voor de volgende non-profit organisaties: Dorpshuizen, Multifunctionele accommodaties, Stichtingen en (Sport)verenigingen, met een maatschappelijke functie. Vanaf 2022 is €1.500.000 beschikbaar. In okt. 2023 was hiervan € 391.169 aangevraagd.

5.9.2.2 Provinciale en rijks regelingen

De provincie Zuid-Holland heeft ook diverse regelingen voor verduurzaming van vastgoed. Op 1 februari 2023 is het nieuwe ontzorgingsprogramma voor maatschappelijk vastgoed geopend. Dit programma richt zich op vergoeding voor advisering (energiescan), procesbegeleiding en het opstellen van een stappenplan verduurzaming en de financiering daarvan. Het is bedoeld voor klein maatschappelijk vastgoedeigenaren met diverse doelgroepen: scholen, zorginstellingen, culturele instellingen, publieke gebouwen en religieuze instellingen, en stichtingen. Dit programma loopt voorlopig door tot 31 januari 2024. Ook heeft provincie Zuid-Holland voor buitensportaccommodaties die aan de slag willen met verduurzaming een gratis verduurzamingsproject genaamd 'Zuid-Hollandse Plus'.⁴⁴

Verder zijn er nog verschillende landelijke regelingen (zie actielijn 8.4).

Actielijn 8b: Overig/alle maatschappelijk vastgoed (sport, zorg)		
8.4	Bekendheid geven aan regelingen maatschappelijk vastgoed Bestaande regelingen (o.a. Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) en Stimulering Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA)) bekendheid geven door o.a. het organiseren van informatieavonden en door informatie te zetten op het duurzaam bouwloket/website gemeente. Daarbij is het delen van successen een mooie manier om anderen te stimuleren tot verduurzaming over te gaan. Doel is maatschappelijk vastgoedeigenaren te informeren en activeren gebruik te gaan maken van de diverse regelingen.	Team Energietransitie, Advies sociaal domein, ODMH, Provincie ZH
8.5	Uitvoering Stimuleringslening voor maatschappelijke organisaties	Advies sociaal Domein

⁴³ Plan van aanpak Verduurzamen maatschappelijk vastgoed Krimpenerwaard, ODMH, febr. 2023

⁴⁴ [Infolyer Zuid-Hollandse Plus \(teamsportservice.nl\)](#)

5.10 Actielijn 9: Gebiedsgerichte aanpak

In deze actielijn zijn acties opgenomen voor de verkenning en eventuele ontwikkeling van een gebiedsgerichte aanpak ten behoeve van de versnelling van de warmte- en energietransitie.

Een gebiedsgerichte aanpak is voor de warmtetransitie vooral interessant daar waar een collectieve warmte/energievoorziening ⁴⁵ wenselijk en technisch haalbaar en rendabel is. Om een collectieve warmtevoorziening financieel rendabel te maken is er voldoende bouwdichtheid (lees: voldoende vraag naar warmte) nodig in een bepaald gebied. In de gemeente Krimpenerwaard is uit onderzoeken gebleken dat grootschalige warmtenetten vanwege de kleine kernen, laagbouw, lintbebouwing en een buitengebied met verspreide agrarische bedrijven te duur is.

Gezien de koers om tot 2030 in te zetten op het gemeente breed stimuleren van gebouw eigenaren om energie te besparen en geheel of gedeeltelijk over te stappen op elektrisch verwarmen (of evt. andere duurzame verwarmingsalternatieven), is er de komende jaren geen sprake van bijzondere gebiedsontwikkeling vanwege de warmtetransitie. De focus ligt op individuele verduurzaming en voorbereidende stappen, zodat de gehele Krimpenerwaard op termijn aardgasvrij kan worden.

Toch wil de gemeente ook verkennen of en hoe op gebiedsniveau de warmte/energietransitie versneld kan worden in een participatief en integraal proces met inwoners. Het gaat uit van plannen maken vanuit de behoefte van bewoners en het eigen karakter van de verschillende kernen/gebieden. Hieronder wordt ingegaan op de 3 belangrijkste redenen voor het verkennen van een gebiedsgerichte aanpak, vanuit het perspectief van de warmtetransitie en breder de energietransitie.

Rol van de gemeente: regisserend (samenwerking en participatie bevorderend, zorgen voor besluiten en doen).

⁴⁵ Om gemeenten voldoende sturingsmogelijkheden en bevoegdheden te geven ten aanzien van de borging van het publieke belang en verduurzaming van de warmtevoorziening, treedt naar verwachting in 2024 de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) in werking.

5.10.1 Kleinschalig collectieve warmteoplossingen

In de Warmtevisie is niet uitgesloten dat het ontwikkelen van kleinschalige warmtenetten wellicht wel mogelijk is in de Krimpenerwaard. De gemeente onderzoekt kansen voor technisch en financieel aantrekkelijke kleinschalige collectieve warmteoplossingen. Op basis van dit onderzoek zal duidelijk(er) worden in welke kernen/gebieden er kansen zijn. In dergelijk gebieden ligt het voor de hand vanaf het begin te starten met een participatief proces met alle stakeholders.

5.10.2 Netverzwaring en lokale afstemming van vraag en aanbod van energie

De elektrische verwarming route valt samen met de verdere elektrificatie van de gebouwde omgeving (PV-panelen en laadpalen) en vraagt om ruimtelijke inpassing van netverzwaring (transformatorhuisjes en kabels) op gebiedsniveau. Afstemming op gebiedsniveau voor de energietransitie is ook hierin wenselijk.

De verwachting is dat de dreigende zogenaamde 'netcongestie' niet helemaal opgelost kan worden door het verzwaren van de elektriciteitsnetten, het uitbreiden van tussenstations etc. Het is daarom van belang dat er lokaal naar slimme oplossingen gezocht wordt om vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Zo kan het lokale energiesysteem meer robuust en divers gemaakt worden. Bijvoorbeeld door lokale bedrijven, collectieven en energiecoöperaties van bewoners te stimuleren om pilots te ontplooiën rondom energiemanagementplatforms (data gedreven afstemmen van vraag en aanbod), batterijopslag, conversie naar warmte/koude, en soortgelijke oplossingen. Gaandeweg zal duidelijk worden welke rol de gemeente hierin kan spelen.

5.10.3 Aansluiten bij lokale dynamiek, belangen, wensen en mogelijkheden van de kernen en (buiten) gebieden

De gemeente wil de lokale dynamiek van inwoners in de kernen zoveel mogelijk aanspreken en benutten. Inwoners in Krimpenerwaard voelen zich verbonden met hun dorpskern. Om mensen mee te nemen in de energietransitie is het van wezenlijk belang aan te sluiten bij hun belevingswereld en per kern met inwoners en belanghebbenden in gesprek te gaan over de vormgeving van het energiesysteem. Een lokale gebiedsgerichte aanpak maakt bovendien lokaal eigendom en inzet van lokale bronnen mogelijk. De energietransitie gaat ook over nieuwe machts- en eigendomsverhoudingen en prioritering van waarden, zoals winst versus natuurbehoud. Hierover kan dan op lokaal niveau het gesprek worden aangegaan in relatie tot het voorgestelde energiesysteem.

Er kan bijvoorbeeld ingespeeld worden op de wens van boeren om zoveel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Het streven naar een bepaalde mate van autonomie van de grote energienetten kan een impuls worden om het lokale energiesysteem in te richten. En om te zoeken naar mogelijkheden voor de boeren om aanvullende inkomsten te genereren. Of er kan een aanpak ontwikkeld worden voor een bedrijventerrein.

Zo kan optimaal worden aangesloten bij lokale kansen, wensen en mogelijkheden bij het aardgasvrij maken van de kernen/gebieden. Het vraagt om een zeer goed geleid proces waarbij steeds de geïnvesteerde proceskosten en het bereikte resultaat in goede verhouding staan tot elkaar.

5.10.4 Verkennen van een gebiedsgerichte aanpak

De gemeente is in een verkennende fase van de gebiedsgerichte aanpak. Deze verkenning zal uitmonden in een visie op een gebiedsgerichte aanpak en een voorstel voor een verkenninggebied. Volgende stap is een gebiedsverkenning, waarin wordt toegewerkt naar een energieplan voor het geselecteerde gebied met daarin een beeld van de bewoners, de gebouwen en mogelijke energiebronnen. Hierin wordt uiteindelijk de definitieve keuze gemaakt voor het warmtealternatief en de einddatum waarop een gebied van het aardgas af gaat. De juridische basis ligt vervolgens in het aanpassen van het omgevingsplan.

Een gebiedsaanpak biedt kansen/aanknopingspunten om andere thema's in gezamenlijkheid op te pakken. Denk aan sociaal-maatschappelijke thema's (zorg, armoede, educatie, vrijwilligerswerk), andere duurzaamheidsthema's (klimaatadaptatie, natuurinclusiviteit, mobiliteit, circulaire materialen, duurzame energie opwek), ruimtelijke ordening, etc.

Actielijn 9: Gebiedsgerichte aanpak per kern		Team
9.1	Verkenning, voorstel en besluitvorming over gebiedsgerichte aanpak - In kaart brengen wat er bij een dergelijke aanpak komt kijken - Voors en tegens op een rij. - Besluitvormingsproces vormgeven	Team Energietransitie, i.s.m. o.a. energieadviesbureau , participatie expert, inwoners, Stedin
9.2	Opstellen gebiedsgericht Energieplan (2 jaar) - Gebiedsverkenning: warmtevraag in kaart brengen; kosten en baten voor eigenaren/bewoners in verschillende situaties. Afstemmen met woningeigenaren; projectcoördinatie; afstemmen met woningcorporaties en energieleveranciers; meenemen koppelkansen; tijdspad opstellen; bronnenstrategie - Gebiedsgericht Energieplan: o.a. haalbaarheidsonderzoek; vastleggen einddatum voor de aardgaslevering op basis van de nieuwe Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie in een raadsbesluit; - Participatie- en communicatie - Besluitvormingstraject - Aanpassen omgevingsplan	Team energietransitie, i.s.m. inwoners, Stedin, energieleverancier, woningcorporaties, Energiecoöperatie Waardstroom
9.3	Starten en uitvoeren van het Energieplan (6,5 jaar, vanaf 2026) - Technisch ontwerp - Het technische en financiële aanbod voor bewoners i.s.m. met marktpartijen. De gemeente houdt de regie en de marktpartijen zorgen voor een goed aanbod. - Stimuleren bewoners - Communicatie en participatie - Leningen/subsidies	Team energietransitie i.s.m. o.a. inwoners, Stedin, energieleverancier, woningcorporaties, Energiecoöperatie Waardstroom

5.11 Actielijn 0: Programmamanagement en scheppen randvoorwaarden

5.11.1 Programmamanagement

Het programmamanagement ligt als taak geheel binnen de gemeentelijke organisatie. De beleidsmedewerker warmtetransitie draagt hiervoor zorg met de senior beleidsadviseur energietransitie.

5.11.1.1 Visie & strategie

In 2021 is de Transitievisie Warmte (TVW) opgesteld. De gemeente bewaakt de visie en houdt het overzicht op lopende ontwikkelingen en nieuwe kansen om de warmtetransitie te versnellen. Iedere 5 jaar wordt de TVW geactualiseerd.

5.11.1.2 Monitoring: sturen op impact

De monitoring richt zich zowel op de voortgang van het behalen van de aardgasreductie resultaten van het programma, als ook de bijsturing ervan en de communicatie over de voortgang naar belanghebbenden. In de programmamonitor wordt daarnaast ook gekeken naar de effectiviteit van activiteiten/projecten en nieuwe kansen en knelpunten (bijsturen). Zo zal met de netbeheerder bewaakt worden waar en wanneer mogelijk sprake zal zijn van dreigende net schaarste en beperkte ruimte in de ondergrond. Dit kan bijvoorbeeld ontstaan in wijken waar mensen op grote schaal warmtepompen, zonnepanelen, elektrische kookplaten aanschaffen of overstappen op een kleinschalige collectieve warmteoplossing.

Aangezien aardgasverbruik door meerdere externe factoren kan fluctueren zal gemonitord worden op basis van indicatoren waar de gemeente invloed op heeft, zoals bijvoorbeeld het aantal verstrekte opdrachten in inkoopacties voor isolatiemaatregelen en (hybride) warmtepompen, en de aangevraagde duurzaamheidsleningen. Het rapport 'Stand van zaken energietransitie gemeente Krimpenerwaard', geldt daarbij als vertrekpunt.

5.11.2 Scheppen randvoorwaarden

Hieronder worden de randvoorwaarden scheppende taken kort toegelicht.

5.11.2.1 Communicatie- en activatieplan: een helder verhaal voor iedere doelgroep

De gemeente zorgt middels een roadmap voor een helder verhaal voor alle doelgroepen. Doelgroepen worden uitgesplitst naar het duurzaamheidsniveau van de woning of gebouw. Per duurzaamheidsniveau kan helder gemaakt worden welke stappen richting aardgasvrij haalbaar zijn (het doel) en wat ervoor nodig is in communicatie, proces en financiering om de doelgroep in beweging te krijgen (de aanpak). Het is cruciaal dat voor iedereen duidelijk is welk handelingsperspectief men heeft in de warmtetransitie en wat de voor- en nadelen van de verschillende opties zijn en van welke regelingen men gebruik kan maken. Een overzicht van financiële regelingen is opgesteld door VNG⁴⁶. Elke doelgroep vraagt om een andere benadering in de communicatie.

De gemeentebrede en doelgroepgerichte benadering zal worden gecombineerd met een gebiedsgerichte aanpak omdat daarmee kan worden ingespeeld op de lokale dynamiek (zoals mond op mondreclame) en wat er lokaal leeft.

⁴⁶ [Overzicht regelingen financiering energietransitie \(vng.nl\)](https://www.vng.nl/overzicht-regelingen-financiering-energietransitie)

Energieadviesbureau Merosch heeft voor de gemeente al een opzet gemaakt voor een roadmap met een uitsplitsing van doelgroepen naar duurzaamheidsniveau, de te halen doelen per duurzaamheidsniveau en met aandachtspunten voor de communicatie per doelgroep.⁴⁷ Hieronder is een deel uit dit advies ingevoegd.

	Particuliere woning eigenaren	VvE	Corporaties	Particuliere verhuurders	Maatschappelijk vastgoed	Monumenten
<i>Aardgasvrij</i>						
<i>Aardgasvrij-ready (Label A/B)</i>						
<i>Bijna-aardgasvrij-ready (Label B/C)</i>						
<i>Ver-van-aardgasvrij-ready (Label D/E/F/G)</i>						
<i>Zeer-complex-aardgasvrij (Label D/E/F/G)</i>						

Tabel 1. Voorbeeld van mogelijke uitsplitsing doelgroepen en contingenten

Hieronder wordt o.b.v. het duurzaamheidsniveau van een woning aangegeven waar de focus op moet liggen in de aanpak en welk doel haalbaar is.

1. **Aardgasvrij:** Deze groep in kaart brengen en meenemen in communicatie als voorbeelden (benadrukken voordelen aardgasvrij). Doel: Voorbeeldfunctie aardgasvrij.
2. **Aardgasvrij-ready (Label A/B, 'last mile'):** Dit zijn veelal nieuwere woningen (gebouwd na 2006). Focus op (ver)snel(d) aardgasvrij. Deze groep mobiliseren en met passende financiële oplossing de overstap laten maken naar aardgasvrij. Doel: Aardgasvrij.
3. **Bijna-aardgasvrij-ready (Label B/C):** Dit zijn veelal goede woningen die met een of twee maatregelen ook aardgasvrij(-ready) te maken zijn. Focus op package deal isolatie mét overstap, met aandacht voor zowel het proces als financiën. Doel: Aardgasvrij.
4. **Ver-van-aardgasvrij-ready (Label D/E/F/G):** Dit zijn oudere woningen die veel isolerende maatregelen nodig hebben om tot een goed energielabel te komen. Ingrepen zullen ingrijpender zijn. Focus op energiebesparing door uitvoering van de meest energiebesparende maatregelen en waarde verhoging woning door kwalitatieve uitvoering van deze maatregelen (geen half werk) en overstap naar (hybride) warmtepomp. Doel: Goede isolatiemaatregelen (naar minimaal Label C/D) en (hybride of midden temperatuur) warmtepomp (hybride mogelijk bij Label C/D).

⁴⁷ Advies aanpak en roadmap warmtetransitie richting 2035, okt 2023, Merosch

5. **Zeer-complex-aardgasvrij (Label D/E/F/G):** Dit zijn vaak (zeer) grote, verouderde en/of monumentale woningen en/of andere grote energie behoevende gebouwen. Deze doelgroep verdient een op maat gemaakte aanpak.

Voor het communiceren met de diverse doelgroepen zijn er de volgende aandachtspunten:

1. **Woningeigenaren:** Communicatie gericht op financieringsmogelijkheden voor alle woningeigenaren en woningen. Voor deze doelgroep is het voornamelijk belangrijk dat ze weten dat er voor elke eigenaar een gezonde en passende financiering voor verduurzaming mogelijk en beschikbaar is.
2. **VvE:** Communicatie gericht op ontzorgen en (financieel) faciliteren proces. Voor deze doelgroep is de afhankelijkheid en benodigd draagvlak van de overige eigenaren een belangrijk knelpunt. VvE worden gestimuleerd het transitieproces te starten wanneer deze procesfase door de gemeente wordt gefaciliteerd.
3. **Corporaties:** Communicatie gericht op het bod en flexibiliteit van de gemeente. Corporaties zijn zelf vaak al actief met het verduurzamen van woningen en de (voorbereiding) van de warmtetransitie. Gemeentes kunnen hierin ondersteunen door helder te zijn over welke mogelijkheden, flexibiliteit en ondersteuning de gemeente biedt.
4. **Particuliere verhuurders:** Communicatie gericht op kennisdeling, netwerkvorming en (eenduidige) communicatie richting huurder. Het Rijk wil de huurregels voor particuliere verhuur aanscherpen middels een uitgebreid woning waardering stelsel met als doel ruimere huurbescherming. Met name in het middenhuursegment kan dit grote financiële gevolgen hebben voor de particuliere verhuurder, waardoor verduurzamen van de woning minder haalbaar en/of aantrekkelijk wordt. Door particuliere verhuurders te verbinden, kennis te delen over (on)mogelijkheden en communicatie richting huurders te begeleiden kan het vertrouwen worden opgebouwd om samen tot duurzame oplossingen te komen.
5. **Maatschappelijk vastgoed:** Communicatie gericht op de rol (voorbeeldfunctie en complexiteit), kennisdeling en impact (reductie verbruik) van de verduurzaming en warmtetransitie van deze vastgoedobjecten.
6. **Monumenten:** Communicatie gericht op kennisdeling o.b.v. complexiteit verduurzaming gebouwen.

5.11.2.2 Technisch Onderzoek

Er is technisch onderzoek nodig om de visie & strategie voor de gemeentelijke energietransitie te onderbouwen en actueel te houden. Bijvoorbeeld onderzoek naar de technische haalbaarheid van nieuwe energiebronnen/dragers en onderzoek naar de energiebehoefte van de gebouwde omgeving.

5.11.2.3 Beleid en regelingen

Landelijke regelingen worden ingezet en/of vertaald naar een lokale aanpak. Zo worden regelingen opgezet om bewoners te stimuleren hun woning te isoleren (aardgasvrij-ready/de nieuwe standaard). Lokaal wordt gekeken naar kansen en barrières die de overstap naar aardgasvrij belemmeren en welke regelingen (zoals financiering) nodig zijn om de overstap voor iedereen mogelijk te maken. Daarnaast dient de netbeheerder de lokale netten indien nodig tijdig te verzwaren.

5.11.2.4 Soortenmanagement plan

Een belangrijke belemmering voor het isoleren van woningen en gebouwen is op dit moment de Wet Natuurbescherming. Bij (na-)isolatie van woningen (o.a. spouwmuurisolatie, dakisolatie en algemene grotere verbouwingen) moet, in het kader van de Wet Natuurbescherming, een ecooloog controleren of er beschermde diersoorten (kunnen) zitten. Zo ja, dan is een ontheffing nodig. Een (kosten)efficiënte manier om volgens de WNB te isoleren is door een soortenmanagementplan (SMP) op te stellen. Een SMP is een ontheffing voor een groter gebied (gebiedsgerichte ontheffing). Een (of meerdere) gemeente(n) of andere partij kunnen dit opstellen. Het opstellen van een dergelijk plan duurt echter zo'n 2 jaar. Daarom is er ook een korte termijn aanpak opgesteld door de Minister. Binnen deze korte termijn aanpak zullen isolatiebedrijven gaan werken volgens de methodiek van het natuurvriendelijk isoleren. Dit omvat onder andere het tijdig natuurvrij maken van spouwmuren, het beschikbaar maken van alternatieve verblijfplaatsen en werken volgens de natuurkalender. Huiseigenaren wordt aanbevolen een isolatiebedrijf in te schakelen dat volgens deze methode werkt. Voor de langere termijn richt de minister zich op de structurele aanpak van SMP's in alle gemeenten.

5.11.2.5 Vergunningverlening

Voorbeelden uit de energietransitie die invloed hebben op de leefomgeving zijn zonnepanelen op velden of daken, warmtepompen met een buitenunit, warmte-koude opslag in de bodem of de verzwarende van elektriciteitsnetten. Voor grotere, collectieve warmtesystemen, zoals warmte- en koudeopslag is advies nodig om vergunningen te verlenen. Voor warmte- en koudeopslag met gesloten systemen is de gemeente zelf bevoegd gezag. Voor open systemen is afstemming met de provincie nodig. Aanvragen voor kabels- en leidingen worden met de nieuwe Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (vervanging kabels en leidingen verordening) getoetst aan het lokale energiebeleid.

5.11.2.6 Stimuleren marktaanbod en innovatie

Om te zorgen dat iedereen mee kan doen in de warmtetransitie is een goed aanbod nodig aan inwoners. Het stimuleren van een goed marktaanbod kan in samenwerking met externe partijen of een externe uitvoeringsorganisatie georganiseerd worden.

De gemeente kan bedrijven stimuleren om slimme oplossingen voor de warmtetransitie te ontwikkelen, launching customer te zijn of experimenteerruimte te bieden.

Actielijn 0: Programmamanagement en randvoorwaarden

0.1	Programmamanagement - Opstellen van een kernteam - Verkenning en afstemming met externe partijen waarmee de gemeente langdurige samenwerkingscontracten wil afsluiten. - Besluitvorming over het aannemen van nieuwe medewerkers Visie en strategie: - Regionale afstemming en samenwerking: • RES-werkgroep Warmte: de inzet van bestaande bovenlokale warmtebronnen en verkenning van mogelijke samenwerking met gemeenten uit de RES-regio. • En afstemming over de uitvoering in de Werkgroep warmtetransitie regio Midden-Holland: o.a. isolatie-aanpak, wijkuitvoeringsplannen, VVE-aanpak. - Doorontwikkeling van de infrastructuur zoals (elektriciteit)kabels, transformatorhuisjes en leidingen - Regie en reservering van bovengrondse en ondergrondse ruimte - Afstemming met netbeheerder over net schaarste	Team energietransitie, i.s.m. personeelszaken, afdeling inkoop, Stedin.
0.2	Monitoring Bewaken van de voortgang, evaluatie en bijsturing.	Team energietransitie, i.s.m. ODMH
0.3	Communicatie- en activatieplan De boodschap - Helder verhaal over de warmtevisie en strategie gemeente Roadmap per doelgroep - Doelgroepen uitsplitsen naar duurzaamheidsniveau, visualiseren en inzichtelijk maken. - Concretiseren aanbod (haalbaar doel per duurzaamheidsniveau) voor elke doelgroep in passend communicatieformat. - Bepalen van de aanpak: welk proces en welke communicatie is nodig om doelgroep in beweging te krijgen. Gemeente brede EN gebiedsactivatie Start brede campagne, doelgroepen benaderen EN opzetten lokale participatieprocessen.	Team Energietransitie i.s.m. Team Communicatie
0.4	Technisch onderzoek alternatieve warmteoplossingen - Technische haalbaarheid en opbrengst van alternatieve warmtebronnen en systemen - Energiebehoefte van de gebouwde omgeving	Team Energietransitie, i.s.m. energieadviesbureaus
0.5	Beleid en regelingen: o.a. Opstellen van een Soortenmanagementplan	Team energietransitie, i.s.m. team VTH, team Biodiversiteit, Welstand,

		corporaties, ODH, ODMH.
0.6	Vergunningverlening	Team energietransitie, i.s.m. team VTH
0.7	Stimuleren aanbod en innovatie	

6 Organisatie van het omgevingsprogramma

De in dit document beschreven doelen en actielijnen maken duidelijk dat er veel werk te doen is de komende jaren. En dan gaat het hier alleen om het halen van de aardgasreductie doelen voor de verwarming van woningen en gebouwen. Naast dit deelprogramma voor de Warmtetransitie in de gebouwde omgeving zal er ook een overkoepelend omgevingsprogramma energietransitie komen waarin ook de clusters mobiliteit, bedrijven, en gebiedsgerichte aanpak worden ondergebracht. Voor de uitvoering is nu 2 FTE beschikbaar en 0,5 FTE communicatie. Bij de evaluatie en monitoring wordt geanalyseerd of opschaling nodig is. Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor de uitvoering van de diverse projecten via de structurele begroting en incidenteel de komende jaren vanuit de Regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE) & Specifieke uitkeringen (SPUK) Energie-Armoede en Lokale isolatie-aanpak (NIP).

6.1 Planning 2024

De planning zal jaarlijks voor het daaropvolgende jaar worden opgesteld. Bij de prioritering en planning van activiteiten is zowel gekeken naar de impact van de activiteit: in hoeverre draagt de activiteit bij aan de gestelde gasreductie doelen. Daarnaast is ook gekeken naar de inspanning (uren/kosten voor de gemeente/team energietransitie) die ervoor nodig is en de urgentie ervan, bijvoorbeeld bij het binnenhalen of verantwoorden van middelen. In 2024 wordt er onder andere ingezet op het uitvoeren van de Lokale Aanpak Isolatie in combinatie met energiearmoede, het opstarten van het Soortenmanagementplan en het inrichten

6.2 Opzet uitvoeringsorganisatie

Op hoofdlijnen bestaat de programmaorganisatie uit de volgende onderdelen:

- **Programmamanagement:** o.a. visie en monitoring.
- **Scheppen van randvoorwaarden:** Daarbij valt te denken aan heldere (algemene) communicatie en activatie, beleid, vergunningen, en het stimuleren (en borgen) van een aanbod waarmee iedereen zijn woning of pand aardgasvrij kan maken.
- **Doelgroep- en gebiedsgerichte actielijnen:** Actielijnen gericht op de actieve benadering van doelgroepen en gebieden om vastgoed (op termijn) aardgasvrij te maken.

Onderstaand figuur geeft de verschillende onderdelen en de samenhang van de programma organisatie weer.

Organisatie Uitvoeringsprogramma Warmtetransitie Woningen en Gebouwen		
I Programmanagement		
Visie/Strategie		Monitoring
Uitvoering (projectleiders):		
III Actielijnen		II Scheppen Randvoorwaarden
Woninggericht		Beleid en communicatie
1.Koopwoningen		Informatie en communicatie
2.Inwoners in Energie-armoede		Technisch Onderzoek
3.Monumenten		Beleid en regelingen
		Vergunningverlening
Eigenaargericht		Stimuleren aanbod/markt
4. VvE		Stimuleren marktaanbod
5. Woningcorporaties		Stimuleren innovatie
6. Particuliere Verhuuders		
7. Bedrijven		
8.Maatschappelijk Vastgoed		
Gebiedsgericht		
9.Energieplannen per deelgebied		

6.3 Meerjarenbegroting omgevingsprogramma

De extra middelen van het Rijk maken het mogelijk om de warmtetransitie te versnellen. De gemeente beschikt in de komende jaren over aanzienlijk meer menskracht en middelen. Zo ontstaat ruimte om de benodigde kennis, kunde en vaardigheden op te bouwen.

Meerjarenbegroting	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Programmasturing & faciliterend	€ 183.510	€ 114.430	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Actielijnen	€ 845.860	€ 414.940	€ 425.000	€ 425.000	€ 425.000	€ 425.000	€ 425.000
Gebiedsgerichte aanpak energiesysteem	€ 150.000	€ 150.000	?	?	?	?	?
Lokale Aanpak isolatie subsidie	€ 1.086.000						
Energiearmoede isolatiesubsidie	€ 400.000						
Nog ter besluitvorming (extra) gemeent	€ 1.000.000						
Totaal gebouwde omgeving	€ 3.665.370	€ 679.370	€ 525.000	€ 525.000	€ 525.000	€ 525.000	€ 525.000
Aantal fte binnen de gemeente	3,7	3,9					
Budget OOP uitbesteding	€ 806.170	€ 286.370					

Figuur: Meerjarenbegroting omgevingsprogramma Warmtetransitie

De begroting is opgesteld op basis van een inschatting van de tijd en middelen die nodig zijn om de in dit uitvoeringsprogramma beschreven activiteiten tot uitvoering te brengen. Daarbij is ook gebruik gemaakt van ramingen in de begrotingstool van De WarmteTransitieMakers om tot een eigen inschatting te komen.⁴⁸

Niet in begroting opgenomen:

- Uren andere teams dan Team Energietransitie
- Uren van een fte voor communicatiemedewerker. Deze zijn onderdeel van de begroting van het overkoepelende programma energietransitie.

Wel in deze begroting opgenomen:

- Uren voor het opstellen van een gebiedsgericht energieplan (1 fte).
- Opstartkosten Soortenmanagementplan

Op basis van de uitvoering in de praktijk zal moeten blijken of deze raming overeenkomt met daadwerkelijke uren en kosten en zal de begroting jaarlijks bijgesteld worden voor het daaropvolgende jaar.

⁴⁸ De berekeningen in deze tool zijn gebaseerd op de onderzoeksrapporten van Andersson Elffers Felix (2020) en overkoepelend ROB advies (2021). [AEF-onderzoeksrapport Uitvoeringskosten Klimaatakkoord \(raadopenbaarbestuur.nl\)](#)
[Adviesrapport Van Parijs naar praktijk \(raadopenbaarbestuur.nl\)](#)

6.4 Beschikbare middelen

Onderstaande tabel geeft een inschatting van het deel van beschikbare middelen voor de uitvoering van klimaatbeleid, waarmee de kosten voor de uitvoering van dit programma gedekt kunnen worden. Het gaat om de volgende middelen:

- Regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE)
- Specifieke uitkeringen (SPUK) Energie-Armoede en Lokale Aanpak Isolatie (NIP)

Middelen*	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene structurele middelen	€ 69.750	€ 69.750					
Uitvoeringsmiddelen CDOKE*	€ 555.000	€ 505.000					
Uitvoering vanuit NIP	€ 104.620	€ 104.620					
Uitvoering EA (o.a. Energieklus)	€ 450.000						
Lokale Aanpak isolatie subsidie	€ 1.086.000						
Energiearmoede isolatiesubsidie	€ 400.000						
Nog ter besluitvorming (extra) gemeentelijke subsidie	€ 1.000.000						
Totaal	€ 3.665.370	€ 679.370					

Figuur: Beschikbare middelen voor begroting omgevingsprogramma Warmtetransitie

Inzet Rijksmiddelen subsidie - meerjarig	Totaal	Bedrag per huishouden	Aantal huishoudens
Lokale Aanpak Isolatie subsidie	€ 1.086.000	€ 1.500	724
Energiearmoede aanpak	€ 400.000	€ 4.000	100
Nog ter besluitvorming (extra) gemeentelijke subsidie	€ 1.000.000	€ 1.500	666
Totaal	€ 2.486.000		1490

Figuur: Inzet subsidiemiddelen